

Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Afdeling Economie

Eindrapportage

Onderzoeksprogramma

**Zelfredzaamheid en sociale
bescherming over de levenscyclus**

Prof. dr. K.P. Goudswaard (projectleider)

Prof. dr. K. Caminada (financiën)

Dr. J. Been (postdoc)

Leiden, december 2023

1. Introductie

1.1 Het onderzoeksprogramma, zoals geformuleerd in 2017

Individuele en huishoudens zien zich in toenemende mate geconfronteerd met risico's waar zij zelf de verantwoordelijkheid voor moeten nemen. Zo zijn arbeidsrelaties steeds flexibeler geworden. In Nederland heeft ruim 35% van de werkenden op dit moment een flexibel contract of is werkzaam als zzp'er. Daarnaast wordt de verzorgingsstaat versoberd. De WW-duur is bijvoorbeeld verkort en publieke arbeidsongeschiktheidsverzekeringen zijn minder toegankelijk en minder genereus geworden voor mensen die nog een resterende arbeidscapaciteit hebben. In de bijstand is een zoekperiode van vier weken ingevoerd voor jongeren tot 27 jaar. Zij moeten eerst een maand zelf zoeken naar werk voor ze in aanmerking komen voor een bijstandsuitkering. Ook de pensioeninkomens staan onder druk, onder meer als gevolg van de vergrijzing en de crisis. Naar aanleiding hiervan is de fiscaal gefaciliteerde pensioenopbouw versoberd en is de AOW-leeftijd verhoogd. Verder zijn werknemerspensioenen steeds meer afhankelijk geworden van beleggingsresultaten, omdat tegenvallers nauwelijks meer opgevangen kunnen worden door premieverhogingen. De afgelopen jaren zijn indexaties achterwege gebleven en zijn sommige pensioenuitkeringen zelfs gekort. Ten slotte wordt er nagedacht over meer keuzevrijheid in de opbouw- en uitkeringsfase van werknemerspensioenen.

Dit onderzoek heeft een grote maatschappelijke relevantie. De ontwikkelingen in de sociale zekerheid leiden er toe dat mensen meer verantwoordelijkheid moeten dragen voor risico's en meer zelf moeten plannen als het gaat om werk, pensioen en zorg. Het is belangrijk om in kaart te brengen hoe groot deze risico's zijn en hoe groot de zelfredzaamheid is om in te spelen op de diverse risico's. De COVID-crisis heeft het belang van de punten alleen maar versterkt. We verwachten een bijdrage te leveren aan het maatschappelijk debat op onder meer de volgende punten:

- In welke mate dragen sociale uitkeringen bij aan een vermindering van de inkomensonzekerheid?
- Neemt de inkomensongelijkheid toe en wat is daarbij de rol van de sociale zekerheid?
- In hoeverre slagen mensen met een arbeidsbeperking erin om weer aan de slag te komen?
- Hoe kan schuldhulpverlening in de bijstand effectief plaatsvinden?
- Leidt de zoekperiode voor jongeren in de bijstand tot meer werk?
- In hoeverre fungeert arbeidsparticipatie van partners als buffer bij verlies van werk?
- Kunnen mensen hun bestedingsbehoeften na pensionering inschatten? En wat betekent dat voor de pensioenambitie?
- Hoe groot zouden de grenzen van keuzevrijheid in pensioenregelingen moeten zijn om flexibiliteit mogelijk te maken, maar ongelukken te voorkomen?

- Heeft de versobering van de vervroegde uitredingsregelingen geleid tot meer eigen besparingen?
- Hoe verhouden de veranderingen in de Nederlandse sociale zekerheid (meer nadruk op zelfredzaamheid) zich tot die in andere landen?

Het voorgaande leidt tot de onderstaande vier onderzoeksvragen, die verder zijn onderverdeeld naar 10 deelvragen (deelprojecten):

1. In hoeverre verzacht sociale zekerheid inkomensschokken en ongelijkheid?
  - a. In welke mate worden inkomensschokken verzacht door uitkeringen in de sociale zekerheid?
  - b. Is er sprake van een toenemende inkomensongelijkheid?
2. Hoe groot is de zelfredzaamheid van mensen met betrekking tot werk?
  - a. Leiden versoberingen in arbeidsongeschiktheidsregelingen tot meer werk?
  - b. Schulden en zelfredzaamheid in de bijstand.
  - c. Wat zijn de gevolgen van een zoekperiode voor jongeren in de bijstand?
  - d. Fungeert arbeidsparticipatie van partners als buffer bij het verlies van werk?
3. Hoe groot is de zelfredzaamheid van mensen met betrekking tot sparen en pensioen?
  - a. Kunnen mensen een juiste inschatting maken van hun bestedingsbehoeften na pensionering?
  - b. Wat zijn de consequenties van keuzevrijheid in de tweede pijler?
  - c. In hoeverre kunnen huishoudens hun consumptie op peil houden middels huishoudproductie?
4. Hoe verhouden zelfredzaamheid en sociale bescherming in Nederland zich ten opzichte van andere landen?

De deelprojecten zijn divers van aard, maar hebben een gemeenschappelijke noemer: de relatie tussen zelfredzaamheid en sociale bescherming, die we onderzoeken op de terreinen inkomen, werk en pensioen.

1.2 Aard van het onderzoek en kennisverspreiding

Het onderzoek was voor een groot deel empirisch van aard, met gebruik van (grote) datasets en diverse kwantitatieve onderzoeksmethoden. Verder heeft een deel van het programma betrekking op internationale vergelijkingen (in het bijzonder de deelprojecten 1b en 4). Het onderzoek heeft daarmee internationale relevantie, maar we hebben er naar gestreefd om het internationale perspectief ook te laten bijdragen aan nationale inspiratie. Een flink deel van de onderzoek output (zie onder punt 4) heeft zijn weg gevonden in internationale wetenschappelijke tijdschriften, maar de strategie van het team is er nadrukkelijk ook op gericht geweest om de onderzoeksresultaten onder de aandacht te brengen van een breder maatschappelijk publiek en van beleidsmakers. Dat gebeurde door

steeds ook toegankelijke Nederlandstalige publicaties uit te brengen en verder via tal van presentaties, interviews en via advieswerk. Ook zijn onderzoeksresultaten regelmatig aan de orde gekomen bij intern en extern onderwijs.

In het eerste verslagjaar is een website van het onderzoeksprogramma gelanceerd en vervolgens systematisch bijgehouden. De website omvat informatie over de projectleiding en medewerkers, de omschrijving van het onderzoeksprogramma, de publicaties die verschenen zijn in het kader van dit onderzoeksproject (downloadable), informatie over workshops en overige activiteiten, alsmede de bereikbaarheid van de medewerkers van het onderzoeksprogramma; [link](#).

1.3 Externe visitatie

In 2019 is het onderzoeksprogramma Hervorming Sociale Regelgeving van onze faculteit onderworpen aan een externe interim visitatie, waarbij de wetenschappelijke kwaliteit en de maatschappelijke relevantie van het onderzoek werden beoordeeld. Het onderzoeksproject van Instituut Gak vormt een groot deel van het programma Hervorming Sociale Regelgeving, zodat deze visitatie relevant is voor dit project. We geven hieronder de letterlijke beoordeling van de commissie op hoofdpunten:

”Het volume en de kwaliteit van de wetenschappelijke productie van het programma blijven onverminderd hoog, er wordt relatief veel gepubliceerd in *refereed journals*, ook internationaal, waardoor de onderzoekers de confrontatie met het wetenschappelijk forum blijven zoeken. Dit levert ook voor het Nederlandse onderzoek relevante nieuwe gezichtspunten op.

De maatschappelijke relevantie van het programma blijft uitstekend, zodat ook een volgende beoordeling als ‘excellent’ binnen bereik is.”

2. De organisatie van het onderzoek

2.1 Het onderzoeksteam

Tabel 2.1 Onderzoeksteam: samenstelling, omvang dienstverband en looptijd projecten

(Deel)project	Teamleden	Omvang dienstverband fte	Looptijd project/dienstverband	
			Van	Tot
<i>Gefinancierd door Instituut Gak</i>				
Project 3	Jim Been, postdoc	0,5	1-8-2017	31-07-2022
Project 4	Vincent Bakker, aio	1,0	1-8-2017	31-07-2021
Project 2	Heike Vethaak, aio	1,0	6-8-2018	06-08-2022
Project 3	Pim Koopmans, aio	1,0	1-7-2019	31-06-2023
<i>Matching</i>				
Project 1, 3 en 4	Kees Goudswaard, hgl	1,0/0,2	1-8-2017	31-12-2023
Project 1,3 en 4	Koen Caminada, hgl	1,0/0,6	1-8-2017	31-12-2023
Project 1, 2 en 3	Marieke Knoef, hgl	1,0/0,5	1-8-2017	31-12-2022
Project 2 en 4	Pierre Koning, uhd/hgl	1,0/0,0	1-8-2017	31-12-2022
Project 4	Olaf van Vliet, hgl	1,0	1-8-2017	31-12-2022
Project 2	Egbert Jongen, uhd	0,2	1-8-2017	31-12-2023
Project 2	Marco Stam, aio	0,5	1-8-2017	31-07-2021

Toelichting:

De aanstelling van Jim Been als 0,5 fte postdoc voor het project is gestopt op 31 juli 2022. Jim is betrokken gebleven bij het project (als ud, thans uhd). De financiering van de promovendi Vincent Bakker en Heike Vethaak is gestopt per 31 juli 2021 respectievelijk per 6 augustus 2022. Hun aanstellingen zijn verlengd met eerstegeldstroommiddelen. De aanstelling van Pim Koopmans liep nog door tot 31 juni 2023. Ook zijn aanstelling is verlengd met eerstegeldstroommiddelen.

In het overzicht staan diverse namen onder het kopje *matching*. Dat is het gevolg van een bewuste strategie. Veel medewerkers in de Afdeling Economie verrichten onderzoek op het terrein van de sociale zekerheid. Dat is in belangrijke mate een uitvloeisel van de eerdere grote subsidie die wij van Instituut Gak mochten ontvangen. Op basis daarvan hebben we ook het universitair gefinancierde onderzoek steeds meer op het terrein van de sociale zekerheid gefocust. Vanaf de start van het huidige programma hebben we ervoor gekozen om zittende onderzoekers waar mogelijk ook te betrekken bij de thematiek van “Zelfredzaamheid en sociale bescherming over de levenscyclus.” Ons inzicht is dat onderzoek in een groter teamverband met veel onderlinge samenwerking erg vruchtbaar is en bovendien stimulerend is geweest voor door Instituut Gak gefinancierde onderzoekers.

De laatste jaren zijn de aanstellingen van de meeste medewerkers onder het kopje *matching* gewijzigd. Goudswaard is per mei 2022 naar een 0,2 fte aanstelling gegaan, Caminada is nog voor 0,6 fte aan de afdeling verbonden. Koning is thans voor 1,0 fte aan de VU verbonden, maar heeft nog wel meegewerkt aan het project. Knoef en Van Vliet waren intensief betrokken in de eerste jaren van het project, maar hebben daarna hun eigen leerstoelgebonden onderzoeksproject bij Instituut Gak gekregen.

2.2 De promovendi

Het proefschrift van Vethaak is klaar (zie publicaties 2023), de promotie zal eerste helft 2024 plaatsvinden.

Het promotieonderzoek van Bakker heeft vertraging ondervonden, deels door corona en deels doordat het samenstellen van de internationale dataset over werkloosheidsuitkeringen (zie onder punt 3) fors meer tijd vergde dan zich aanvankelijk liet aanzien. Maar inmiddels is het proefschrift nagenoeg afgerond.

Koopmans is later gestart met zijn promotieonderzoek. Zijn manuscript zal eind 2023 (nagenoeg) afgerond zijn.

Tenslotte kan, in het kader van de matching, het proefschrift van Stam worden genoemd (zie publicaties 2021).

De inhoudelijke resultaten van de promotieonderzoeken worden besproken in onderdeel 3.

2.3 De begeleidingscommissie

De volgende personen zitten in de begeleidingscommissie van het programma.

- Prof. mr. G.J.J. Heerma van Voss, hoogleraar Sociaal Recht, Universiteit Leiden
- Prof. em. dr. F. Leijnse, hoogleraar Onderwijs en Arbeidsmarkt, Open Universiteit

De leden van de begeleidingscommissie hebben ieder jaar constructief en zeer gewaardeerd commentaar gegeven op het lopende onderzoek. Het team heeft dankbaar gebruik gemaakt van hun nuttige suggesties.

2.4 Samenwerking

Bij het onderzoek is samengewerkt met de volgende instellingen: Netspar, UWV, Gemeente Rotterdam, CBS, Rijksuniversiteit Groningen, Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit van Antwerpen, University College London (UK), RAND Center for the Study of Ageing (US), Shanghai University of Finance and Economics en Central South University (China).

3. Resultaten van het onderzoek

Hieronder worden de belangrijkste resultaten van de deelprojecten samengevat.

Deelproject 1a In hoeverre verzachten sociale uitkeringen inkomensschokken?

Voor de optimale inrichting van het socialezekerheidsstelsel is het nodig om inzicht te hebben in de dynamiek van inkomens. Deze dynamiek van inkomens brengt vooral inzichten in de inkomensonzekerheid en bij welke groepen deze onzekerheid het grootst is. Knoef heeft in samenwerking met internationaal gerenommeerde collega's de inkomensdynamiek van Nederland in kaart gebracht en de resultaten vergeleken met de VS en Noorwegen. De patronen in de loondynamiek in Nederland lijken veel op de patronen in de VS en Noorwegen. Dus hoewel de arbeidsmarkten in deze landen erg verschillen, lijken er vergelijkbare economische mechanismen te bestaan die onzekerheid in het looninkomen in de hand werken. Wanneer we Nederland en Noorwegen vergelijken zien we dat in het onderste en bovenste deel van de verdeling het loonrisico relatief hoog is in Nederland, terwijl onder middeninkomens het loonrisico relatief laag is. Grote inkomensschokken zijn vaker negatief dan positief en komen vooral voor bij oudere werknemers.

Een uitsplitsing van overheidsprogramma's onder oudere werknemers in Nederland laat zien dat arbeidsongeschiktheid- en werkloosheidsuitkeringen het inkomensrisico substantieel verminderen, vooral voor het onderste inkomenskwartiel. Pensioenen en progressieve belastingen (de laatste slechts in geringe mate) verminderen het inkomensrisico over de hele inkomensverdeling. Vanwege onze sociale zekerheid en progressieve belastingen zijn we in Nederland vanuit de overheid meer verzekerd voor inkomensschokken dan in de VS. Daarentegen hebben we in vergelijking met de VS minder verzekering binnen het huishouden.

Om meer inzicht te krijgen in het patroon van arbeidsinkomen over de levenscyclus hebben Knoef, Been en Vethaak een nieuwe methode ontwikkelt om arbeidsinkomen over verschillende leeftijden te analyseren. De resultaten suggereren dat de keuze voor part-time versus full-time werk erg belangrijk is voor de groei van het inkomen, en daarmee voor de pensioenopbouw van Nederlanders.

In aanvulling op deze onderzoeken hebben Knoef en Been in samenwerking met anderen onderzoek gedaan naar de effecten van werkloosheid op Nederlandse huishoudens. In lijn met het eerder beschreven onderzoek vinden zij dat de Nederlandse werkloosheidsuitkeringen de val in consumptie bij werkloosheid grotendeels opvangen. In een vergelijkbaar onderzoek tonen Knoef en Kools echter wel aan dat gezondheidsschokken flinke consequenties hebben voor de consumptiepatronen van

Nederlandse huishoudens. Dat zou kunnen pleiten voor een andere inzet van verzekeringen voor medische kosten.

De verschillende onderzoeken zijn inmiddels gepubliceerd of gereviseerd voor gerenommeerde internationale tijdschriften als *Journal of Public Economics*, *European Economic Review*, *Economica* en *Journal of Business Economics and Statistics*. Daarnaast zijn er meerdere toegankelijke publicaties uitgebracht, zoals in *ESB* en als Netspar paper.

Deelproject 1b In hoeverre verzacht het sociale stelsel de inkomensongelijkheid?

Een belangrijke functie van de sociale zekerheid, gerelateerd aan het solidariteitsprincipe, is herverdeling van inkomen. Zowel nationaal als internationaal bestaan er grote zorgen over een toenemende ongelijkheid.

Caminada en Goudswaard (met Wang en Wang) hebben uitgebreid onderzoek naar de herverdelende werking van de diverse sociale uitkeringen in internationaal perspectief, gepubliceerd in de *International Social Security Review*, *Journal of Comparative Economic Studies* en *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid*. Het onderzoek laat zien dat de sociale stelsels in de periode 1982-2013 gemiddeld genomen sterker herverdelend zijn gaan werken. Gemiddeld genomen verminderen sociale uitkeringen en belastingen de ongelijkheid met 31%, maar de verschillen tussen landen zijn aanzienlijk. In Nederland is de herverdelende werking met 45% relatief groot. In de meeste landen kan veruit het grootste deel van de herverdelende werking van de sociale zekerheid worden toegerekend aan de pensioenen. Maar ook werkloosheidsverzekeringen en bijstandsregelingen dragen bij aan kleinere inkomensverschillen.

Daarnaast is onderzoek gedaan naar de effecten van sociale zekerheid op armoede. Gemiddeld over 49 landen bewerkstelligt het sociale stelsel een vermindering van de armoede met 15%. Pensioenen (inclusief arbeidsongeschiktheid) verklaren gemiddeld ruim 80% van de armoedereductie, programma's voor ondersteuning van gezinnen en kinderen 14% en werkloosheidsprogramma's 9%. Gerelateerd onderzoek laat ook zien dat de effectiviteit van de armoedebestrijding binnen de EU nogal uiteen loopt tussen lidstaten. Lidstaten kunnen dus leren van elkaars beleid. Hierover is gepubliceerd in *Social Indicators Research*, in het boek *Democracy in the European Union* en in *TPEdigitaal*. Van Vliet, Caminada, Goudswaard en Wang onderzochten in een internationale vergelijking de mate waarin pensioenen de armoede onder ouderen terugdringen. Dat effect blijkt te zijn toegenomen tussen 1985 en 2013, waardoor de armoede onder ouderen in veel landen is afgenomen. Dit onderzoek is gepubliceerd in *Routledge International Handbook of Poverty*.

In het kader van dit deelproject is ook uitgebreid onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van inkomens, inkomensongelijkheid en armoede in nationaal perspectief. In

samenwerking met het CBS kwam de publiëksuitgave *'Inkomen verdeeld, trends 1977-2019'* tot stand, die veel aandacht heeft getrokken, zowel in wetenschappelijke kringen als in de media. In deze publicatie werden voor het eerst uitkomsten getoond over de inkomensontwikkeling in Nederland over een lange periode, op basis van de consistent gemaakte inkomensgegevens. De teamleden Caminada, Been, Goudswaard en Vethaak droegen hieraan bij. Enkele conclusies kunnen worden genoemd. Over de periode 1977-2019 is de inkomensongelijkheid in Nederland toegenomen, maar die toename vond vooral plaats voor 1990. Sinds 1990 zijn de inkomensverschillen vrijwel stabiel. De ongelijkheid in marktinkomens is wel toegenomen. Als gevolg van verstrekte sociale uitkeringen en betaalde belastingen en premies wordt de ongelijkheid van het primaire inkomen naar het besteedbaar inkomen toe ongeveer gehalveerd. Vooral de AOW en de aanvullende pensioenen, en in mindere mate de loon- en inkomstenbelasting, hebben een sterk herverdelende werking. In grote lijnen volgt de ontwikkeling van het armoederisico sinds 1977 de conjunctuur: in tijden van economische neergang stijgt de kans op armoede, in tijden van economische voorspoed daalt de armoedekans. In de vorige eeuw piekte het armoederisico van huishoudens in 1985 naar het historisch hoge niveau van 22,5 procent. Inmiddels is het percentage huishoudens met een inkomen onder de lage-inkomensgrens vrijwel gehalveerd naar 7,7 procent in 2019. In internationaal perspectief is het armoederisico in Nederland laag en ligt onder het Europees gemiddelde.

Caminada en Goudswaard hebben onderzoek gedaan naar de effecten van fiscaal beleid op de lastendrukverdeling tussen huishoudens en daarmee op de inkomensverdeling in Nederland. Als gevolg van vele fiscale maatregelen ('instrumentalisme') zijn er grote verschillen in lastendruk ontstaan, ook bij eenzelfde inkomen. Het beleid spoort daarom niet met het draagkrachtbeginsel en bovendien is de effectiviteit twijfelachtig. Het advies aan beleidsmakers is dus om tot een aanzienlijke vereenvoudiging te komen. Dit onderzoek is verschenen in een internationaal boek, uitgegeven door Oxford University Press, in *ESB* en in *Weekblad voor Fiscaal Recht*.

Deelproject 2a Leiden versoberingen in de arbeidsongeschiktheidsregelingen tot meer werk?

Het was inmiddels een bekend gegeven dat de verschillende arbeidsongeschiktheids-hervormingen van de laatste twee decennia de instroom in de WAO en daarna in de WIA flink aan banden hebben gelegd. Wat echter minder bekend was is dat tegelijkertijd de arbeidsparticipatie van arbeidsongeschikten een daling heeft doorgemaakt. Deze dalende tendens in de arbeidsdeelname van arbeidsongeschikten geldt overigens niet alleen voor Nederland, maar ook voor andere OESO-landen. Koning en Vethaak deden onderzoek naar deze dalende arbeidsparticipatie in Nederland, waarbij de hervormingen binnen de arbeidsongeschiktheidsregelingen werden meegenomen. Zij laten zien met behulp van administratieve data van UWV en CBS dat nieuwe aanvraagcohorten voor een WAO/WIA-

uitkering steeds minder werken. De belangrijkste verklaring hiervoor is te vinden in de hervormingen, zowel de invoering van de Wet verbetering Poortwachter en de Wet werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen. Daarnaast hebben veranderingen in financiële prikkels en de conjunctuur weinig effect gehad op de kansen op werk. Deze resultaten zijn zowel gepubliceerd in *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy* en in *ESB*. Dit onderzoek is ook een hoofdstuk in het proefschrift van Vethaak.

Deelproject 2b Schulden en zelfredzaamheid in de bijstand

In dit deelproject hebben Knoef, Koning, Vethaak en De Bruijn onderzoek gedaan naar de rol van bijstandsschulden, de duur van bijstandsaanvragen en bijstandsvorschotten voor de positie van deze kwetsbare groep op de arbeidsmarkt. Daarbij zijn administratieve data van de Gemeente Rotterdam en CBS gebruikt.

Allereerst is gekeken naar de effecten van bijstandsschulden op arbeidsmarktuitkomsten en mentale gezondheid. Door gebruik te maken van een natuurlijk experiment waarbij plotseling vele bijstandsschulden werden afgeboekt konden causale effecten gemeten worden. Het onderzoek laat gemiddeld geen meetbaar effect zien van de afboekingen op werk, bijstandsgebruik of mentale gezondheid. De meest logische verklaring voor uitblijvende effecten is dat de afboeking veelal slechts in beperkte mate de schuldenproblematiek vermindert. De schuldafboeking vergroot wel de arbeidsparticipatie bij personen die een relatief hoge bijstandsschuld hadden. Deze resultaten zijn teruggekoppeld naar de Gemeente Rotterdam. De resultaten zijn gepubliceerd in *ESB* en een paper is momenteel onder review bij een internationaal tijdschrift.

In het tweede deelonderzoek binnen dit project is gekeken naar de effecten van de duur van de bijstandsaanvraag en van bijstandsvorschotten op bijstandsgebruik en de kans op werk. De onderzoekers laten zien dat wanneer aanvragers langer moeten wachten op een uitkering ze vaker zullen afzien van de uitkering. De groep die ontmoedigd is heeft een kleinere afstand tot de arbeidsmarkt. Bij de groep voor wie de uitkering het meest noodzakelijk is leidt een langere aanvraagduur tot langere afhankelijkheid van bijstand en een lagere kans op werk. Vorschotten op bijstand hebben een positief effect bij deze laatste groep. Een verklaring is dat de financiële stress veroorzaakt door een periode zonder inkomen vermindert, wat kan resulteren in meer succesvolle werkzoekactiviteiten. Deze resultaten moeten nog teruggekoppeld worden aan de Gemeente Rotterdam. Dit onderzoek is opgenomen in het proefschrift van Vethaak. Artikelen worden nog voorbereid.

Deelproject 2c Wat zijn de gevolgen van een zoekperiode voor jongeren in de bijstand?

Sinds 2012 wordt er van jongeren meer zelfredzaamheid verlangd. Ze moeten eerst een maand zelf zoeken naar werk voor ze in aanmerking komen voor een bijstandsuitkering. Een groot deel van de jongeren die zich melden voor een bijstandsuitkering komt na de

zoekmaand niet meer terug bij de gemeente. Hebben zij werk gevonden? Zitten zij thuis op de bank? Of zijn ze het criminele pad op gegaan?

Cammeraat, Jongen en Koning deden onderzoek naar de ‘Wet Investeren in Jongeren’. Met behulp van administratieve data van het CBS laten zij zien dat deze wet inderdaad heeft geleid tot minder gebruik van de bijstand, maar niet tot meer werk onder jongeren. Hierover is gepubliceerd in *Empirical Economics* en *ESB*.

Marco Stam (aio) heeft onderzoek gedaan naar de gevolgen van de zoekperiode in de bijstand op crimineel gedrag onder jongeren. Hij gebruikt deze zoekperiode om het causale effect van een gegarandeerd inkomen op criminaliteit te onderzoeken. Hij vindt dat het ontbreken van een gegarandeerd inkomen tot substantieel meer crimineel gedrag leidt. Verder blijkt dat de werkleerprogramma’s in de ‘Wet Investeren in Jongeren’ tot een afname van criminaliteit leiden onder jongeren met een migratieachtergrond. Een volgend onderzoek op dit terrein laat zien dat gedurende de uitkeringsmaand de financiële stress van bijstandsgerechtigden toeneemt en dit leidt tot een substantiële toename in vermogenscriminaliteit van zo’n 17%. De verdeling van geld over de maand is dus een relevant aangrijpingspunt voor beleid. Deze analyses zijn gepubliceerd in het proefschrift van Stam.

Deelproject 2d Fungeert arbeidsparticipatie van partners als buffer bij het verlies van werk?

Verlies van werk leidt tot inkomensverlies. Huishoudens kunnen zich op verschillende manieren hiertegen wapenen. Ontslagvergoedingen en werkloosheidsverzekeringen beperken het inkomensverlies. Door te ontsparen en te lenen kan het effect van het inkomensverlies op de bestedingsmogelijkheden verder worden gemitigeerd. Stellen hebben echter nog een manier om deze schok op te vangen, namelijk via de arbeidsparticipatie van de partner. Wanneer iemand zijn of haar baan verliest, dan kan de partner besluiten om (meer uren) te gaan werken, het *added-worker effect*. Cammeraat, Jongen en Koning hebben onderzoek gedaan naar dit effect voor Nederland voor, tijdens en na de Grote Recessie. Zij maken daarbij gebruik van het Arbeidsmarktpanel van het CBS en hanteren de methode van *differences-in-differences*, waarbij ze stellen waarvan een partner zijn of haar baan verliest (de behandelde groep) vergelijken met stellen waarbij dat niet het geval is (de controle groep). De onderzoekers vinden dat het ontslag van de man leidt tot een toename van het inkomen van zijn vrouw met 500-1000 euro in de jaren na ontslag. Dit effect is veel kleiner dan compensatie uit WW en winst uit zelfstandigheid. Over dit onderzoek is gepubliceerd in de *Review of Economics of the Household*.

Deelproject 3a Kunnen mensen een juiste inschatting maken van hun bestedingsbehoeften na pensionering?

Knoef, Caminada, Goudswaard en Been hebben uitgebreid onderzoek gedaan naar de pensioenopbouw door zelfstandigen zonder personeel. Zzp'ers bouwen vaker dan werknemers een ontoereikend pensioen op, maar de spreiding in de pensioenopbouw is groot. Zzp'ers leunen relatief sterk op vrije besparingen en vermogensopbouw in een eigen woning. Dit onderzoek is onder meer gepubliceerd in een WRR-bundel en in *ESB*. In vervolg hierop heeft Goudswaard in een hoofdstuk in het boek *De toekomst van de sociale zekerheid* verschillende beleidsopties geanalyseerd om de pensioenen van zzp'ers te verbeteren. Een eerste toekomstscenario is een pensioenregeling in de tweede pijler specifiek voor zzp'ers, met automatische deelname en een opt-out. Een ander scenario, in lijn met de voorstellen van de commissie-Borstlap, is een pensioenregeling voor alle werkenden, dus zowel voor werknemers als zelfstandigen. Dat zou een stap zijn in de richting van een meer universeel stelsel van sociale zekerheid.

Koopmans heeft samen met Van Lent en Knoef de financiële keuzes van zzp'ers met betrekking tot pensioenproducten onderzocht. beter te begrijpen. Een Vignetten-studie laat zien dat de complexiteit en het gebrek aan flexibiliteit ervoor zorgen dat zzp'ers relatief weinig vermogen opbouwen in de bestaande pensioenproducten. Ze hebben bijvoorbeeld behoefte aan de mogelijkheid om (binnen grenzen) geld uit de pensioenpot te halen wanneer het inkomen heel laag is, of om een investering in het bedrijf of de eigen opleiding te doen. De resultaten zijn gepubliceerd als *Netspar Design Paper* en gedeeld met het ministerie van SZW in het kader van de voorbereiding van de nieuwe pensioenwet. Het wordt een hoofdstuk in het proefschrift van Koopmans.

Eerder onderzoek toont aan dat inkomsten en met name uitgaven in de jaren na pensionering dalen. Dit kan duiden op slechte financiële planning of armoede. Koopmans deed onderzoek hiernaar met behulp van maandelijkse transactiegegevens van ING rondom pensionering. Hij vindt in de maanden rondom pensionering dat zowel de inkomsten als uitgaven sterk toenemen, met name bij lagere inkomensgroepen. Dit vlak geleidelijk af en wordt uiteindelijk zelfs negatief. Deze bevindingen tonen aan dat uitgaven rondom pensionering geen uitkomst van slechte planning of armoede zijn. Ook dit onderzoek wordt een hoofdstuk in het proefschrift van Koopmans.

Deelproject 3b Wat zijn de consequenties van keuzevrijheid in de tweede pijler?

Eerder werk van Knoef, Been, Goudswaard en Caminada heeft zicht gericht op de toereikendheid van Nederlandse pensioenen. Op basis van microdata vinden zij dat enkele specifieke groepen te weinig sparen voor een toereikend pensioen. Aan de andere kant zijn er grote groepen huishoudens met veel vermogen dat ingezet kan worden gedurende het pensioen. In dit project analyseren Been en Knoef samen met collega's uit Tilburg de mate van oversparen voor het pensioen in Nederland en de rol die het eigen huis hier in heeft. Hun resultaten suggereren dat eigenwoningbezitters een grote kans hebben om te veel te

sparen voor het pensioen door de verplichte opbouw van vermogen via de eerste pijler, tweede pijler, en verplichte aflossingen in de hypotheek. De resultaten suggereren dat het gebruik van de overwaarde van het eigen huis over de levenscyclus forse welvaartswinsten kan opleveren. Daarom worden meerdere opties om overwaarde in het eigen huis gedurende de pensioenperiode vrij te spelen onderzocht.

Het onderzoek is recent gereviseerd voor publicatie in *Journal of the Economics of Aging*.

Eén van de redenen om het pensioenstelsel te hervormen was de wens om de keuzevrijheid te vergroten. In meerdere toegankelijke publicaties heeft Goudswaard eerdere hervormingsvoorstellen en ook de uiteindelijke Wet toekomst pensioenen geanalyseerd. Eén van de conclusies is dat enige voorzichtigheid is geboden met betrekking tot keuzevrijheid in de tweede pijler: het is lastig voor mensen om op dit terrein keuzes te maken en meer keuzemogelijkheden vergroten de uitvoeringskosten. Ook is er een afruil tussen meer keuzevrijheid en risicodeling in de tweede pijler.

Deelproject 3c In hoeverre kunnen huishoudens hun consumptie op peil houden middels huishoudproductie?

In dit deelproject analyseren we de zelfredzaamheid van huishoudens middels huishoudproductie. In een artikel gepubliceerd in *The Review of Economics and Statistics* laat Been in samenwerking met internationale collega's zien dat de mogelijkheden van huishoudproductie als zelfverzekeringsmechanisme tegen economische schokken kleiner zijn dan voorheen gesuggereerd in de literatuur. Dit zou impliceren dat formele sociale zekerheid en huishoudproductie geen substituten, maar complementen zijn. Dit wordt bevestigd in een tweede paper waarin het inkomensverlies door pensionering wordt geanalyseerd. De toenames in huishoudproductie bij pensionering is niet groot genoeg om de daling in consumptie uitgaven goed te maken. Dit paper is in de *Review of Economics of the Household*. In een artikel in *ESB* concluderen de onderzoekers dat patronen tussen Nederlandse en Amerikaanse huishoudens zeer vergelijkbaar zijn.

Been en Goudswaard hebben de gevolgen van pensionering op consumptie en huishoudproductie in Nederland onderzocht. Zij vinden dat in Nederland geen significante afname van de consumptie plaatsvindt na pensionering. Dat is opmerkelijk, aangezien in studies voor diverse andere landen wel een dergelijke afname wordt gevonden. Gepensioneerden in Nederland besteden meer wel meer tijd aan huishoudproductie, maar dat blijkt geen substituuat te zijn voor consumptieve bestedingen. Deze resultaten suggereren dat Nederlandse huishoudens weliswaar huishoudproductie vergroten naar pensionering, maar dat het zelfverzekeringsmechanisme hiervan klein is door relatief genereuze formele sociale zekerheid. Deze conclusie is in lijn met het paper onder deelproject 1a waarin naar soortgelijke effecten wordt gekeken voor werklozen. Het paper van Been en Goudswaard is gepubliceerd in *Journal of Pension Economics and Finance*.

Beide papers laten echter wel zien dat de tijdbesteding aan huishoudproductie tussen, maar ook binnen huishoudens verschilt, en vooral tussen mannen en vrouwen. Dit verschil wordt nader bestudeerd in een paper van Koopmans en Been in samenwerking met Van Lent. Zij bestuderen de consequenties van de geboorte van het eerste kind op de verhouding tussen vaders en moeders en vinden dat moeders minder participeren op de arbeidsmarkt, maar dat zij meer tijd besteden aan huishoudproductie. Dit suggereert dat de komst van kinderen een belangrijke katalysator is van de geobserveerde gender-verschillen in werk en huishoudproductie. Dit paper wordt een hoofdstuk in het proefschrift van Koopmans.

Deelproject 4 Hoe verhouden zelfredzaamheid en sociale bescherming in Nederland zich ten opzichte van andere landen?

In dit deelproject wordt internationaal vergelijkend onderzoek verricht naar de vormgeving en uitkomsten van sociaal beleid langs twee pijlers: beleid gericht op activering en scholing en beleid gericht op inkomensondersteuning. Binnen de eerste pijler neemt sociaal investeringsbeleid (*social investment policies*) een centrale rol in, terwijl de tweede pijler zich concentreert op bijstands- en werkloosheidsuitkeringen.

Niet alleen in Nederland, maar ook internationaal is meer aandacht gekomen voor zelfredzaamheid. Op EU-niveau hebben verschillende politici, bestuurders en beleidsmakers aangegeven dat de socialezekerheidsstelsels van de EU-landen zouden moeten worden omgevormd naar ‘sociale investeringsstaten’. Bakker en Van Vliet hebben een internationaal vergelijkend onderzoek gedaan naar de arbeidsmarkteffecten van sociaal investeringsbeleid. In deze studie wordt onderzocht in welke mate verschillende typen beleid (o.a. activerend arbeidsmarktbeleid, investeringen in scholing, beleid gericht op de combinatie van arbeid en zorg) bijdragen aan het stimuleren van werkgelegenheid in 26 OESO-landen over de periode 1990-2009. Alleen voor activerend arbeidsmarktbeleid wordt een robuuste, positieve samenhang met werkgelegenheid gevonden. Dit onderzoek is gepubliceerd in het *Journal of Social Policy* en betreft een hoofdstuk in het proefschrift van Bakker. Bakker heeft dit onderzoek onder meer gepresenteerd voor ambtenaren van de Europese Commissie.

In een vervolgonderzoek analyseert Bakker in hoeverre deze vormen van sociaal investeringsbeleid samenhangen met de kwaliteit van werk; een onderwerp dat door zowel nationale overheden als bijvoorbeeld de OESO en de Europese Commissie op de beleidsagenda gezet is. Hiertoe zijn op basis van bestaande enquêtedata nieuwe indicatoren (*job quality indices*) gecreëerd die meerdere dimensies van de kwaliteit van werk (o.a. inkomsten, autonomie, intensiteit, werkuren en fysieke en sociale omstandigheden) vatten en het mogelijk maken om EU-lidstaten onderling en gedurende de periode 1995-2015 te vergelijken. De resultaten tonen een positieve samenhang tussen sociaal investeringsbeleid

en scores voor de verschillende *job quality indices*. Dit onderzoek is gepubliceerd als Working paper en betreft een hoofdstuk van Bakker's proefschrift.

Een internationaal vergelijkende studie van Van Vliet, Bakker en Van Doorn verscheen in "Europe's Income, Wealth, Consumption, and Inequality", gepubliceerd door Oxford University Press. In dit hoofdstuk analyseren zij ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en in sociaal beleid voor 31 landen. In de context van globalisering, technologische verandering en migratie. Deze ontwikkelingen hebben vergaande implicaties voor zowel arbeidsmarkten als de vormgeving van het sociaal bestel. Eén van de bevindingen is dat uitgaven aan nieuwe programma's, die werknemers in staat stellen zich aan te passen aan de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, weliswaar toegenomen zijn, maar dat hun aandeel ten opzichte van de traditionele programma's niet of nauwelijks is toegenomen.

Een belangrijke sociale uitkering in het kader van zelfredzaamheid is de bijstandsuitkering. Interessant genoeg bestaat er relatief weinig internationaal vergelijkend onderzoek naar bijstandsuitkeringen. Van Vliet, Wang en Goudswaard hebben de ontwikkelingen in bijstandsuitkeringen voor 26 OESO-landen in kaart gebracht. Vervolgens hebben zij onderzoek verricht naar de determinanten van deze ontwikkelingen. Daarbij is bijvoorbeeld gekeken naar de rol van globalisering en naar de rol van de beleidsagenda van de EU. Dit onderzoek is gepubliceerd in de *European Journal of Social Security*.

Bakker, Van Vliet en Caminada hebben een grootschalige verzameling van data verricht ten behoeve van internationaal vergelijkend onderzoek naar werkloosheidsuitkeringen in 35 landen voor de periode 1970-heden (link). Hierbij wordt rekening gehouden met verschillende samenstellingen van huishoudens en verschillende inkomensniveaus. Ook wordt expliciet aandacht besteed aan de veranderingen in werkloosheidsuitkeringen voor, tijdens en na de financiële crisis en wordt een overzicht gegeven van veranderingen tijdens de coronapandemie. Uit de resultaten blijkt dat grootschalige hervormingen in de werkloosheidsverzekeringen gemiddeld eens in de 20 à 25 jaar plaatsvinden. Daarnaast blijkt dat de netto vervangingsratio in veel landen de afgelopen jaren gedaald is, terwijl de bruto-uitkering niet gedaald is. Dit komt voornamelijk door het fiscale stelsel dat in veel landen in toenemende mate gekenmerkt wordt door activerende instrumenten (zoals heffingskortingen) waar men enkel aanspraak op maakt indien men werkzaam is. Verder blijkt dat nationale overheden gedurende de coronacrisis en energiecrisis veel meer ad hoc maatregelen getroffen hebben ten aanzien van werkloosheidsuitkeringen, dan gedurende de economische crisis. Met behulp van de dataset is ook onderzocht hoe werkloosheidsuitkeringen de consumptie beïnvloeden. Werkloosheid leidt tot zowel minder consumptie als een lagere kwaliteit van consumptie.

Dit onderzoek wordt opgenomen in het proefschrift van Bakker. De data set wordt open access ter beschikking gesteld. In vervolgonderzoek wordt geanalyseerd welke economische, institutionele en politieke factoren veranderingen in werkloosheidsuitkeringen voor deze 35 landen over de periode 1970-2020 kunnen verklaren.

3.4.1 Publicaties in de kern van het programma

2023

- Been J. & Goudswaard K.P. (2023), Intertemporal and intratemporal consumption smoothing at retirement: micro evidence from detailed spending and time use data, *Journal of Pension Economics and Finance* 22(1): 1-22. [link](#)
- Been J., Knoef M. & Vethaak H. (2023), A panel data sample selection model to estimate life-cycle earning profiles: how important is selection into full-time and part-time employment?. Netspar Academic Series nr. DP 05/2023-026. Tilburg: Netspar. [link](#)
- Been J., Suari-Andreu E., Knoef M.G. & Alessie R. (2023), Consumption and time use responses to unemployment: implications for the lifecycle model, *LSE Economica* : . [link](#)
- Berkel K. van, Knol J., Klijn A., Pomp M., Haes C. de, Caminada K. & Vuuren D. van (2023), Leer van buurlanden voor een beter sociaal minimum, *Economisch Statistische Berichten* 108(4825): 420-423. [link](#)
- Bruijn E.J. de, Vethaak H., Koning P. & Knoef M. (2023), Debt relief for the financially vulnerable: impact on employment, welfare receipt, and mental health. IZA Discussion Paper Series nr. 16336. Bonn: IZA – Institute of Labor Economics. [link](#)
- Bruijn E.J. de, Vethaak H.T., Koning P.W.C. & Knoef M.G. (2023), Afboeking bijstandsschuld nauwelijks effect op werk en mentale gezondheid, *Economisch Statistische Berichten* 108(4825): 428-431. [link](#)
- Caminada K. & Goudswaard K. (2023), Beoogde vermindering van kinderarmoede vergt steviger beleid, *Economisch Statistische Berichten* 108(4825): 424-426. [link](#)
- Goudswaard K.P. (2023), De Wet toekomst pensioenen: worden de doelen van 13 jaar geleden gehaald?, *Pensioen magazine* 2023(8/9): 6-8 (2023/93).
- Goudswaard K.P. (2023), Position paper over de Wet toekomst pensioenen, Deskundigenbijeenkomst Eerste Kamer. Den Haag: Eerste Kamer. [102073344]. [link](#)
- Vethaak H.T. (2023), Empirical Analysis of Social Insurance, Work Incentives and Employment Outcomes, Dissertatie. Institute of Tax Law and Economics, Faculty of Law, Leiden University, Meijers-reeks nr. MI-413.

2022

- Bakker V.B. & Vliet O.P. van (4 november 2022), Can social investment policies increase labour market participation? Analysing policy interplay. *The Social Policy Blog* [blog]. [link](#)
- Been J., Suari-Andreu E. & Knoef M. (2022), Effecten van onverwacht baanverlies op gezondheid, Gerōn: *Tijdschrift over ouder worden & samenleving* 24(4). [link](#)

- Caminada K & Goudswaard K (2021/2022), Dutch tax policy creates heterogeneity in tax burdens, in: S Cnossen & B Jacobs (eds.) *Design for a better Dutch tax system*, Oxford University Press: 311-325. [link](#)
- Cammeraat E., Jongen E.L.W. & Koning P.W.C. (2022), The added-worker effect in the Netherlands before and during the Great Recession, *Review of Economics of the Household.*, te verschijnen. [link](#)
- Collewet, M., Fairley, K., Kessels, R., Knoef, M. en Van Vliet, O. (2022) Nederlanders zijn voor een genereuze én activerende bijstand. *Economisch Statistische Berichten 107(4813)*. [link](#)
- Goudswaard K. (2022), Position paper Hervorming pensioenstelsel. Den Haag, Rondetafelgesprek Tweede Kamer. [link](#)
- Goudswaard K.P. (2022), Blijft de inkomensongelijkheid stabiel?, *TPEdigitaal 16(1)*: 18-21. [link](#)
- Kali S., Been J., Knoef M.G. & Marwijk Kooy A.G. van (2022), De gevolgen van arbeidsmarktkeuzes voor het pensioen van vrouwen: oplossingsrichtingen ter voorkoming van de gender pension gap, *Vakblad Financiële Planning 2022(4)*: 4-10 (VFP 2022/40).
- Klaauw B. van der & Vethaak H. (2022), Empirical evaluation of broader job search requirements for unemployed workers IZA Discussion Paper Series nr. 15698. Bonn: IZA – Institute of Labor Economics. [link](#)
- Knoef M. & Goudswaard K. (9 november 2022), Effecten van de hervorming van het
- Stam M.T.C. (2022), Essays on Welfare Benefits, Employment and Crime, Proefschrift, Leiden. [link](#)

2021

- Bakker VB & Vliet OP van (2021), Social investment, employment and policy and institutional complementarities: a comparative analysis across 26 OECD countries, *Journal of Social Policy*, 1-23. [link](#)
- Been J, Rohwedder S & Hurd M (2021), Households' joint consumption spending and home production responses to retirement in the US, *Review of Economics of the Household.* [link](#)
- Bos W, Caminada K, Jongen E & Otten F (2021), Inkomensverhoudingen, in: Caminada K, Jongen E, Bos W, Brakel M van den & Otten F (red.) *Inkomen verdeeld, trends 1977-2019*, Centraal Bureau voor de Statistiek en Universiteit Leiden (oktober 2021). [link](#)
- Bresser J de, Knoef MG & Kools L (2021), Cutting One's Coat According to One's Cloth: How did the Great Recession affect retirement resources and expenditure goals?, *Journal of Economic Behavior & Organization* 188: 126-166. [link](#)

- Caminada C.L.J., Jongen E.L.W., Bos W., Brakel M. van den & Otten F. (2021), Inkomens verdeeld, 40 jaar in vogelvlucht, *CBS-Webmagazine* (14 Oktober 2021). [link](#)
- Caminada K, Been J, Brakel M van den & Goudswaard K (2021), Inkomensongelijkheid en herverdeling, in: Caminada K, Jongen E, Bos W, Brakel M van den & Otten F (red.) *Inkomen verdeeld, trends 1977-2019*, Centraal Bureau voor de Statistiek en Universiteit Leiden (oktober 2021). [link](#)
- Caminada K, Been J, Gidding K & Jongen E (2021), Belastingdrukverdeling, in: Caminada K, Jongen E, Bos W, Brakel M van den & Otten F (red.) *Inkomen verdeeld, trends 1977-2019*, Centraal Bureau voor de Statistiek en Universiteit Leiden (oktober 2021). [link](#)
- Caminada K, Been J, Goudswaard K, Nieuweboer J & Vethaak H (2021), Samenstelling en verdeling van inkomen, in: Caminada K, Jongen E, Bos W, Brakel M van den & Otten F (red.) *Inkomen verdeeld, trends 1977-2019*, Centraal Bureau voor de Statistiek en Universiteit Leiden (oktober 2021). [link](#)
- Caminada CLJ, Goudswaard KP, Wang C & Wang J (2021), Antipoverty effects of various social transfers and income taxes across countries, *Social Indicators Research* 154(3): 1055-1076. [link](#)
- Caminada K & Stevens LGM (2021), Update Blauwdruk voor belastinghervorming 2021, *Weekblad Fiscaal Recht*, no. 7394, 26 augustus 2021: 1108-1131. [link](#)
- Cammeraat E, Jongen ELW & Koning PWC (2021), Preventing NEETs during the Great Recession: the effects of mandatory activation programs for young welfare recipients, *Empirical Economics*, forthcoming. [link](#)
- De Nardi M, Fella G, Knoef MG, Paz-Pardo G & Ooijen R van (2021), Family and government insurance: wage, earnings, and income risks in the Netherlands and the U.S., *Journal of Public Economics* 193: 104327. [link](#)
- Goudswaard KP (2021), Betere pensioenen voor zzp'ers. In: Hirsch Ballin EMH, Jaspers APCM, Knottnerus JA & Vinke H (red.) De toekomst van de sociale zekerheid: De menselijke maat in een solidaire samenleving. *Aangeboden aan dr. EP de Jong bij zijn afscheid als vicevoorzitter van Instituut Gak*. Den Haag: Boom juridisch. 133-149. [link](#)
- Jongen E, Caminada K & Pouwels N (2021), Topinkomens, in: Caminada K, Jongen E, Bos W, Brakel M van den & Otten F (red.) *Inkomen verdeeld, trends 1977-2019*, Centraal Bureau voor de Statistiek en Universiteit Leiden (oktober 2021). [link](#)
- Knoef MG, Rutten A & Vuuren D van (2021) Hogere AOW-leeftijd stimuleert doorwerken van jongere partner, *Economisch Statistische Berichten* (June 2021). [link](#)
- Koning PWC (2021), Werkt de WIA? Over de benutting van verdiencapaciteit van arbeidsongeschikten. In: Hirsch Ballin EMH, Jaspers APCM, Knottnerus JA & Vinke H (red.) *De toekomst van de sociale zekerheid: De menselijke maat in een solidaire*

samenleving. Aangeboden aan dr. EP de Jong bij zijn afscheid als vicevoorzitter van Instituut Gak. Den Haag: Boom juridisch. 199-218. [link](#)

- Koning PWC & Vethaak HT (2021), Decomposing Employment Trends of Disabled Workers. *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, forthcoming. [link](#)
- Otten F, Arts F, Caminada K & Goudswaard K (2021), Kans op armoede, in: Caminada K, Jongen E, Bos W, Brakel M van den & Otten F (red.) *Inkomen verdeeld, trends 1977-2019*, Centraal Bureau voor de Statistiek en Universiteit Leiden (oktober 2021). [link](#)
- Stam MT (2021), The relationship between welfare benefits, employment and crime, proefschrift. [link](#)
- Vethaak H, Been J & Jongen E (2021), Steeds vaker hebben partners een vergelijkbare inkomenspositie, *Economisch Statistische Berichten*, forthcoming. [link](#)
- Vliet O van, Bakker V & Doorn L van (2021), From social protection to social investment: European responses to globalization, technological change, labour market flexibilization, and migration. In: G. Fischer and R. Strauss (ed.) *Europe's income, wealth, consumption, and inequality*. Oxford: Oxford University Press, 343-394. [link](#)

2020

- Been J, Rohwedder S & Hurd MD (2020), Does home production replace consumption spending? Evidence from shocks in housing wealth in the Great Recession, *Review of Economics and Statistics* 102(1): 113-128. [link](#)
- Been J, Suari-Andreu E, Knoef M & Alessie R (2020), Consumption responses to unemployment shocks. *Netspar DP 01/2020-005*. [link](#)
- Been J & Knoef, MG (2020), Effecten van versoering WW op het uitgedrag van oudere werkenden. In: Heerma van Voss GJJ, Marwijk Kooy AG van (red.) *De oudere werkende en het sociaal recht. Monografieën Sociaal Recht nr. 76*, Deventer: Wolters Kluwer. 7-16. [link](#)
- Been J & Goudswaard K (2020), Intertemporal and intratemporal consumption smoothing at retirement: Micro evidence from detailed spending and time use data, *Netspar Discussion Paper 09/2020-025*. [link](#)
- Caminada K, Goudswaard K, Vliet OP van & Bakker V (2020), Inkomensherverdeling en armoedereductie door sociale uitkeringen en belastingen in België en Nederland, *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid* 61(2019/2): 285-315. [link](#)
- Caminada K, Goudswaard K, Vliet OP van & Bakker V (2020), Redistribution des revenus et réduction de la pauvreté par les allocations sociales et les impôts en Belgique et aux Pays-Bas, *Revue belge de sécurité sociale* 61(2019/2): 285-315. NB: dit artikel is een vertaling van het hierboven vermelde artikel. [link](#)

- Caminada K & Goudswaard K (2020), Combating poverty in the European Union, in: Afshin Ellian & Raisa Blommestijn (eds.) *Reflections on democracy in the European Union*, Eleven International Publishing: 3-26. [link](#)
- Godard M, Koning PWC & Lindeboom M (2020), Application and Award Responses to Stricter Screening in Disability Insurance. Lyon, St. Etienne: HAL. [link](#)
- Goudswaard K & Caminada K (2020), Arbeidsparticipatie ouderen in nationaal en internationaal perspectief. In: Heerma van Voss GJJ, Marwijk Kooy AG van (red.) *De oudere werkende en het sociaal recht. Monografieën Sociaal Recht nr. 76*, Deventer: Wolters Kluwer. 7-16. [link](#)
- Goudswaard KP (2020), Hervorming van het pensioenstelsel. In: Heerma van Voss GJJ, Marwijk Kooy AG van (red.) *De oudere werkende en het sociaal recht. Monografieën Sociaal Recht nr. 76*, Deventer: Wolters Kluwer. 219-236. [link](#)
- Kantarci, T, Been, J & Van Soest AHO (2020), How will disabled workers respond to a higher retirement age? *Netspar Design Paper*, No 161. [link](#)
- Koning P (2020), Is het glas halfvol of halfleeg? Het gebruik van kennis over effectiviteit in de gemeentelijke re-integratiepraktijk. In: Bosselaar H (red.) *Met andere ogen. Onderzoekers over 5 jaar Participatiewet*, Den Haag: Boom Bestuurskunde. 159-173. [link](#)
- Koning P & Vethaak H (2020), WIA-aanvragers hebben steeds grotere afstand tot de arbeidsmarkt, *Economisch Statistische Berichten* 105(4784). 24 maart 2020. [link](#)
- Vliet OP van, Caminada CLJ, Goudswaard KP & Wang J (2020), Poverty reduction among older people through pensions: a comparative analysis. In: Greve B (red.) *Routledge International Handbook of Poverty*. Routledge international handbooks London-New York: Routledge. 363-375. [link](#)
- Zijlstra W, De Bresser J, Knoef MG (2020), Keuzes tijdens de pensioenopbouw: de effecten van nudging met volgorde en standaardopties. *Netspar Design paper 157*. [link](#)

2019

- Bakker VB & Vliet OP van (2019), Social Investment, Employment Outcomes and Policy and Institutional Complementarities: A Comparative Analysis across 26 OECD countries, *Department of Economics Research Memorandum 2019.01*, Leiden University. [link](#)
- Been J, Rohwedder S & Hurd MD (2019), Does home production replace consumption spending? Evidence from shocks in housing wealth in the Great Recession, *Review of Economics and Statistics*. [link](#)
- Been J, Rohwedder S & Hurd MD (2019), Minder werken gaat samen met meer huishoudproductie, *Economisch Statistische Berichten* 104(4771), 14 maart 2019. [link](#)
- Caminada K & Goudswaard K (2019), Fiscaal beleid leidt tot grote verschillen in lastendruk, in: Cnossen S & Jacobs B (red), *Ontwerp voor beter belastingstelsel*, Amsterdam: ESB. 214-224. [link](#)

- Caminada K, Goudswaard K, Wang C & Wang J (2019), Has the redistributive effect of social transfers and taxes changed over time across countries?, *International Social Security Review* 72(1): 3-31. [link](#)
- Caminada K, Wang J, Goudswaard K & Wang C (2019), Relative income poverty rates and poverty alleviation via tax/benefit systems in 49 LIS-countries, 1967-2016 *LIS Working Paper Series* nr. 761. [link](#)
- Caminada CLJ, Goudswaard KP, Wang C & Wang J (2019), Income inequality and fiscal redistribution in 31 countries after the crisis, *Comparative Economic Studies* 61(1): 119-148. [link](#)
- Caminada K & Wang J (2019), The Leiden LIS Budget Incidence Fiscal Redistribution Dataset on Relative Income Poverty Rates (dataset). [link](#)
- Deursen C van, Koning PWC, García Gomez P & Riumallo Herl C (2019), Op de drempel van arbeidsongeschiktheid. De gevolgen voor werk en inkomen van wel of geen uitkering. *UWV kennisverslag* nr. 2019-01: Kenniscentrum UWV. [link](#)
- Godard M, Koning P & Lindeboom M (2019), Targeting Disability Insurance Applicants with Screening, *IZA Discussion paper* 12343. [link](#)
- Knoef MG (2019), Met datascience een passend pensioenadvies, *Pensioen bestuur & management* 16(1): 39-40. [link](#)
- Koning P (2019), Banenafpraak en quotumregeling: snapt u het nog?, *sociaalweb.nl*, 12 augustus 2019. [link](#)
- Koning P (2019), Terug van nooit weggeweest: loondoorbetaling bij ziekte (deel 2), *ESB Blog*, 4 februari 2019. [link](#)
- Koning P (2019), Verleden, heden en toekomst van de arbeidsongeschiktheid, *Economisch Statistische Berichten* 104(4772), p 151-153. [link](#)
- Koning P & Vethaak H (2019), ‘Decomposing Employment Trends of Disabled Workers’, *IZA institute of labor economics*, discussion paper 12775. [link](#)
- Kools L & Knoef M (2019), ‘Health and consumption preferences; estimating the health state dependence of utility using equivalence scales’, *European Economic Review* 113: 46-62. [link](#)
- Kools L & Koning P (2019), Graded Return-to-Work as a Stepping Stone to Full Work Resumption, *Journal of Health Economics* 65, p. 189-209. [link](#)
- De Nardi M, Fella G, Knoef MG, Paz-Pardo G & Ooijen R van (2019), Family and Government Insurance: Wage, Earnings, and Income Risks in the Netherlands and the U.S. *NBER Working Paper Series* no. 25832. [Working paper]. [link](#)
- Vliet OP van & Wang J (2019), The Political Economy of Social Assistance and Minimum Income Benefits: A Comparative Analysis across 26 OECD Countries, *Comparative European Politics* 17(1): 49-71. [link](#)
- Vliet OP van (7 juni 2019), Globalisering, migratie en technologische vooruitgang: gevolgen voor arbeidsmarkt en sociale zekerheid (Oratie. Instituut voor Fiscale en Economische Vakken, Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden). Leiden: Universiteit Leiden. [link](#)

- Vliet OP van, Caminada K, Goudswaard K & Wang J (2019), Poverty reduction among older people through pensions: a comparative analysis, in: Bent Greve (eds.), *Handbook of Poverty* (Chapter 29): 363-375.

2018

- Bresser J de, Knoef MG & Kools L (2018), Cutting One's Coat According to One's Cloth: How did the Great Recession affect retirement resources and expenditure goals? *Netspar Academic Series* nr. 05/2018-029. [link](#)
- Caminada CLJ, Goudswaard KP, Vliet OP van & Bakker VB (2018), Verschillen in niveau en ontwikkeling van de inkomensongelijkheid, -herverdeling en -armoede in Nederland en België sinds 1995, *Department of Economics Research Memorandum* 2018.02, Leiden University. [link](#)
- Caminada K, Knoef M & Goudswaard K (2018), Toenemende spreiding in de drukverdeling van inkomensheffingen, *Weekblad fiscaal recht* 7256, 4 oktober 2018: 1245-1253. [link](#)
- Cammeraat E, Jongen ELW & Koning PWC (2018), Investeren in jongeren tijdens de Grote Recessie, *Economisch Statistische Berichten* 103(4761): 220-223. [link](#)
- Cammeraat E, Jongen ELW & Koning PWC (2018), Investeren in jongeren tijdens de Grote Recessie, *Economisch Statistische Berichten* 103(4761). [link](#)
- Hassink W, Koning, P & Zwinkels, W (2018), Do Firms with Low Disability Risks Opt Out from Public to Private Insurance?, *B.E. Journal of Economic Analysis and Policy* 18(1): 1-11. [link](#)
- Knoef MG (2018), Dromen over een goed pensioen: origami en datascience, *TPEdigitaal* 12(2): 82-94. [link](#)
- Kools L & Koning PWC (2018), Graded Return-to-Work as a Stepping Stone to Full Work Resumption, *IZA Discussion Paper Series* nr. 11471. [link](#)
- Marimpi M & Koning P (2018), Youth Minimum Wages and Youth Employment, *IZA Journal of Labor Policy*, 7:5. [link](#)
- Vliet O van & Wang J (2018), The Political Economy of Social Assistance and Minimum Income Benefits: A Comparative Analysis across 26 OECD Countries, *Comparative European Politics*. doi: 10.1057/s41295-017-0109-7. [link](#)
- Wang J, Caminada K, Goudswaard KP & Wang C (2018), Income polarization in 31 European countries and Europe wide, 2004-2012, *Cambridge Journal of Economics* 42(3): 797-816. [link](#)

2017

- Been J, Caminada K, Goudswaard KP & Vliet OP van (2017), Public/private pension mix, income inequality, and poverty among the elderly in Europe: an empirical analysis using new and revised OECD data, *Social Policy and Administration* 51(7): 1079-1100. [link](#)

- Brüggem L & Knoef MG (2017), Pensioen: de beperkte aandacht voor sparen voor later. In: Dur R. (red.) Gedragseconomie en beleid, *Preadvies voor de Koninklijke Vereniging voor Staathuishoudkunde*: 31-37. [link](#)
- Caminada K (2017), Internationale inkomensverhoudingen na de crisis, *Economische Statistische Berichten* 102(4755): 587. [link](#)
- Caminada K (2017), Stabiele inkomensverhoudingen door toegenomen (fiscale) herverdelingsinspanningen in Nederland, in: *Fiscale vernieuwing op komst? Ars Notariatus* 165, Wolters Kluwer: 3-28. [link](#)
- Caminada K & Goudswaard K (2017), De inkomensverdeling van ouderen internationaal vergeleken, *Geron Tijdschrift over ouder worden & maatschappij* 19(3): 10-13. [link](#)
- Caminada K, Goudswaard K & Been J (2017), Neemt de inkomensongelijkheid in Nederland toe? in: Chkalova K, Genabeek J van, Sanders J, Smits W. (red.), *Dynamiek op de Nederlandse arbeidsmarkt. De focus op ongelijkheid*, Den Haag: CBS/TNO: 85-100. [link](#)
- Caminada K, Goudswaard K & Been J (2017), De ontwikkeling van inkomensongelijkheid en inkomensherverdeling in Nederland 1990-2014: achtergrondinformatie, *Department of Economics Research Memorandum* 2017.02, Leiden University. [link](#)
- Caminada K, Wang J, Goudswaard K & Wang C (2017), Income inequality and fiscal redistribution in 47 LIS-countries, 1967-2014, *LIS Working Paper Series* #724. [link](#)
- Cammeraat E, Jongen ELW & Koning P (2017), Preventing NEETs During the Great Recession. The Effect of a Mandatory Activation Program for Young Welfare Recipients, *IZA Working paper* 11090. [link](#)
- Goudswaard, KP (2017), Het nivelleringsfeestje houdt aan, *TPEdigitaal* 11(3): 44-48. [link](#)
- Goudswaard KP & Caminada K (2017), Pensioenen voor zelfstandigen. In: Kremer M., Went R., Knottnerus A. (Eds.) *Voor de zekerheid. De toekomst van flexibel werk en de moderne organisatie van arbeid*, WRR-Verkenning. no. 36 Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 231-255. [link](#)
- Koning P & Sonsbeek J van (2017), Making Disability Work? The Effect of Financial Incentives on Partially Disabled Workers, *Labour Economics* 2017(47): 202-215. [link](#)
- Vliet O van (2017), Bijstandsuitkeringen in veel OESO-landen gedaald, *Sociaal Bestek* 2017/2018(6): 58-59. [link](#)
- Vliet O van & Wang J (2017), The Political Economy of Social Assistance and Minimum Income Benefits: A Comparative Analysis across 26 OECD Countries, *Comparative European Politics* doi.org/1057/s41295-017-0109-7. [link](#)
- Vriend S, Knoef M, Lammers M & ter Weel B. Inkomensmobiliteit in Nederland 2001-2014. *SEO-rapport nr. 2017-10*. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek. [link](#)

- Wang J, Caminada K & Wang C (2017), Measuring income polarization for 20 European countries, 2004-2013: A Shapley growth-redistribution decomposition, *Eastern European Economics*, 55(6): 477-499. [link](#)
- Zwinkels W, Knoef MG, Caminada K, Goudswaard KP & Been J (2017), Zelfstandigen zonder pensioen?, *Economisch Statistische Berichten*, 102(4750): 254-256. [link](#)
- Zwinkels W, Knoef MG, Been J, Caminada K & Goudswaard KP (2017), Zicht op ZZP pensioen, *Netspar Industry Paper Series: Design Paper* nr. 91. [link](#)

3.4.2 Overige publicaties

2023

- Been J. & Knoef M.G. (2023), Student loans, spending, and parental transfers: insights from a nudge in student loan policy in the Netherlands, *Economics of Education Review* 96: 1-16 (102457). [link](#)

2022

- Been J., Suari-Andreu E. & Knoef M.G. (2022), Effecten van onverwacht baanverlies op gezondheid, *Geron, Tijdschrift over ouder worden & samenleving* 24(4). [link](#)
- Been J., Suari-Andreu E. & Knoef M.G. (2022), The short-run effects of unexpected job loss on health, *Netspar Academic Series nr. DP 05/2022-016*. [link](#)
- Been J., Van Mourik C. & Knoef M.G. (2022), The causal effect of retirement on health: A meta-analysis, *Netspar Academic Series nr. DP 06/2022-019*. [link](#)
- Boer H.W. de, Jongen E.L.W. & Kabatek J. (2022), The effectiveness of fiscal stimuli for working parents, *Labour Economics* 76: 1-15. [link](#)
- Bresser J. de, Knoef M.G. & Ooijen R. van (2022), Preferences for in-kind and in-cash home care insurance, *Journal of Health Economics* 84: 102626. [link](#)
- Caminada C.L.J. (2022), Hoognodige belastinghervorming en vereenvoudiging blijven uit, *TPEdigitaal* 16(1): 1-9. [link](#)
- Diris R.E.M., Jongen E.L.W. & Vliet O.P. van (2022), Zelfstandigen hard geraakt door coronacrisis, *Economisch Statistische Berichten* 107(4810): 248-250. [link](#)
- Kali, S., Been, J., Knoef, M. en Van Marwijk Kooy, A. (2022) De gevolgen van arbeidsmarktkeuzes voor het pensioen van vrouwen: Oplossingsrichtingen ter voorkoming van de gender pension gap, *Vakblad Financiële Planning*, April 2022. [link](#)
- Knoef M. (2022), Inflatie vanuit burgerperspectief. Den Haag, Rondetafelgesprek Inflatie, Tweede Kamer. [link](#)
- Knoef M., Loon R.P. van Turlings M., Toorn M. van, Weehuizen F., Dees B. & Goossens J. (2022), Matchmaking in pensioenland: welk pensioen past bij welke deelnemer? *Netspar Industry Paper Series: Design Paper* nr. 202. [link](#)

- Knoef M.G. (2022), Verhoogt risicopreferentie-onderzoek vertrouwen?, *Pensioen bestuur & management* 2022(2). [link](#)
- Wermink H.T., Blokland A.A.J., Tollenaar N., Been J., Schuyt P.M. & Apel R. (2022), Een oude vraag opnieuw onderzocht: effecten van korte gevangenisstraffen ten opzichte van niet-vrijheidsbenemende straffen op recidive op basis van een instrumentele variabele benadering, *Tijdschrift voor Criminologie* 64(2): 147-169. [link](#)

2021

- Been J, Gielen A, Knoef MG & Moroni G (2021), Activering van werkloze grootvaders beïnvloedt de leerresultaten van kleinkinderen, *Economisch Statistische Berichten*. [link](#)
- Been J, Gielen A, Knoef MG & Moroni G. (2021), Activering van werkloze grootvaders beïnvloedt de leerresultaten van kleinkinderen, *KVS Preadviezen*. [link](#)
- Diris REM, Doorn LMJ van & Vliet OP van (2021), Scholing en activering op de arbeidsmarkt van de 21ste eeuw, *Tijdschrift voor arbeidsrecht in context* 10(2): 88-100. [link](#)
- Kali S, Been J, Knoef M & Van Marwijk Kooy, A (2021), Gelijke rechten, maar geen gelijke pensioenen: De gender gap in Nederlandse tweede pijler pensioenen, *Netspar Design Paper*. [link](#)
- Kali S., Been J., Knoef M.G. & Marwijk Kooy A.G. van (2021), Oplossingsrichtingen voor de gender gap in Nederlandse tweedepijlerpensioenen, *Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken* 2021(6): 25-33 (TPV 2021/47). [link](#)
- Van Marwijk Kooy A, Been J, Knoef MG & Kali S (2021) Gelijke rechten, maar geen gelijke pensioenen: de genderkloof in Nederlandse tweedepijlerpensioenen, *Netspar Design paper* 178. [link](#)
- Koopmans P.L., Knoef M.G. & Lent M. van (2021), The Demand for Retirement Products: The Role of Withdrawal Flexibility and Administrative Burden (De vraag naar pensioenproducten: de rol van flexibele opname en administratieve lasten) *Netspar Industry Paper Series: Design Paper nr. 197*. [link](#)
- Vliet OP van & Doorn L van (2021), Baanpolarisatie en flexibilisering op de Europese arbeidsmarkt: Beleidsimplicaties voor Nederland. In: Hirsch Ballin EMH, Jaspers APCM, Knottnerus JA & Vinke H (red.) *De toekomst van de sociale zekerheid: De menselijke maat in een solidaire samenleving*. Den Haag: Boom juridisch. 287-304. [link](#)
- Vliet OP van & Bennaars H (reds.) (2021), Regulering van de arbeidsmarkt vanuit multidisciplinair perspectief. Themanummer. *Tijdschrift voor Arbeidsrecht in Context* 10(2). [link](#)
- Vliet OP van & Bennaars H (2021), Regulering van werk: hoe verder na het adviesjaar 2020?, *Tijdschrift voor arbeidsrecht in context* 10(2): 57-61. [link](#)

2020

- Atav T, Jongen ELW & Rabaté S (2020), De hogere AOW-leeftijd levert de overheid ook netto flink wat op, *Economisch Statistische Berichten* 105(4783): 137-139. [link](#)
- Been J, Knoef MG & Dalhuijsen J (2020), Early-life financial behavior, intergenerational transfers, and employment: Insights from a nudge in student loan policy. *Netspar DP* 06/2020-017. [link](#)
- Been J, Knoef MG & Dalhuijsen J (2020), Uitgelicht: Studieschuld, *ESB* 27 augustus 2020. [link](#)
- Bennaars JH & Vliet OP van (2020), COVID-19 en de arbeidsmarkt: pas op voor de groef!, *Tijdschrift voor arbeidsrecht in context* 9(2): 63-64. [link](#)
- Boer HW de & Jongen ELW (2020), Analysing Tax-Benefit Reforms in the Netherlands: Using Structural Models and Natural Experiments *IZA Discussion Paper Series nr. 12892*. Bonn: IZA. [link](#)
- Broeders T, Knoef MG & Been J (2020), Ouders springen meer bij door het afschaffen van de basisbeurs voor studenten, *Economisch Statistische Berichten* 105(4792). [link](#)
- Caminada K (2020), Vijf jaar na de introductie van het sociaal leenstelsel: kosten en baten van het hoger onderwijs, *Bestuurskundige Berichten* 35(1 - februari 2020): 14-20. [link](#)
- Gercama L, Sonsbeek JM van & Koopmans P (2020), Uitkeringselasticiteiten werkloosheid (Kansrijk arbeidsmarktbeleid) *CPB Achtergronddocument*. Den Haag: CPB. [link](#)
- Heyma A, Vervliet T, Lammers M & Schwartz T (m.m.v. Pierre Koning) (2020), Ervaringen met persoonlijke dienstverlening door UWV in de WW. Eerste resultaten experimenteel onderzoek 2018-2019, *SEO Rapport* 2020-08.
- Jongen ELW & Koning PLW (2020), Lessen voor de NOW, *CPB Coronapublicatie*. [link](#)
- Knoef MG, Been J & Van Putten M (2020), Pensioenbewustzijn verhogen met brieven en sociale media. *Netspar Design paper* 147. [link](#)
- Koning PLW & Koopmans C (2020), Onafhankelijke reactie op “Evaluatiedoorlichting fiscale regelingen 2010-2018”. [link](#)
- Koon L, Lammers M & Luiten W (m.m.v. Pierre Koning) (2020), Haalbaarheidsanalyse Wajong dienstverlening UWV. Mogelijkheden voor een effectmeting van de dienstverlening van UWV aan Wajongers, *SEO-rapport*.
- Platform Toekomst van Arbeid (2020), Investeren in mensen. Concrete voorstellen tot een grotere waarde van werk, 28 juni 2020. [link](#)
- Sonsbeek JM van, Berkhout E & Koopmans P (2020), Uitkeringselasticiteiten arbeidsongeschiktheid (Kansrijk arbeidsmarktbeleid) *CPB Achtergronddocument*. Den Haag: CPB. [link](#)

- Yildiz B, Schuring M, Knoef MG & Burdorf A (2020), Chronic diseases and multimorbidity among unemployed and employed persons in the Netherlands: a register-based cross-sectional study, *BMJ Open* 10(e035037): 1-9. [link](#)
- Zoonen L van, Schokker L, Schuring M, Knoef MG, Burdorf A, Yildiz B, Kooij M van & Moors F (2020), Wat werkt voor wie? Resultaten van het onderzoek naar de inzet van big data voor het verbeteren van het re-integratietraject. Leiden-Delft-Rotterdam: Leiden-Delft-Erasmus Centre for BOLD Cities.

2019

- Bosch N, Jongen ELW, Leenders W & Möhlmann J (2019), Non-Bunching at Kinks and Notches in Cash Transfers in the Netherlands, *International Tax and Public Finance* (12-07-2019). [link](#)
- Jongen ELW & Stoel M (2019), The Elasticity of Taxable Labour Income in the Netherlands, *De Economist* (27-08-2019): 1-28. [link](#)
- Thewissen SH & Vliet OP van (2019), Competing with the Dragon: Employment effects of Chinese trade competition in 17 sectors across 18 OECD countries, *Political Science Research and Methods* 7(2): 215-232. [link](#)
- Tijhuis O & Goudswaard K (2019), Naar een uniform arbeidscontract?, *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken* 35(1): 141-156. [link](#)
- Vollaard B, Knoef MG & Dijk T van (2019), Het effect van een alternatief detentieregime op gedrag en gezondheid van gedetineerden. Een experiment in een penitentiaire inrichting. Tilburg & Leiden: Tilburg University & Universiteit Leiden. [link](#)

2018

- Boer HW de, Jongen ELW & Mastrogiacomo M. (2018), Tax-benefit reforms and structural models for labour supply. In: Haan J de Parlevliet J (red) *Structural Reforms – Moving the Economy Forward*. Cham: Springer. 239-264. [link](#)
- Das M & Knoef MG (2018), Experimental and Longitudinal Data for Scientific and Policy Research: Open Access to Data Collected in the Longitudinal Internet Studies for the Social Sciences (LISS) Panel. In: Crato N, Paruolo P (red) *Data-Driven Policy Impact Evaluation: How Access to Microdata is Transforming Policy Design*. Cham: Springer. 131-146. [link](#)
- Knoef MG, (2018), Big Data: oplossing voor alles? *Sociaal Bestek*, 80(5): 17.
- Kools L & Knoef MG (2017), Health and the Marginal Utility of Consumption: Estimating Health State Dependence using Equivalence Scales, *Netspar Academic Series* nr. 04/2017-008. Tilburg: Netspar. [link](#)
- Muns S, Knoef M & Soest A van (2018), Verschil in levensverwachting tussen lage en hoge inkomens is verder gestegen, *Me Judice*. [link](#)
- Thewissen SH & Vliet OP van (2018), Chinese Imports and Domestic Employment Across 18 OECD Countries, *VOX CEPR Policy Portal* (6 september 2018). [link](#)

- Thewissen SH, Vliet OP van & Wang C (2018), Taking the Sector Seriously: Data, Developments, and Drivers of Intrasectoral Earnings Inequality, *Social Indicators Research* 138(3): 1023-1048. [link](#)
- Vliet OP van & Thewissen SH (2018), Minder binnenlandse werkgelegenheid door Chinese import, *Me Judice* (28 augustus 2018). [link](#)

2017

- Been J & Vliet O van (2017), Early retirement across Europe. Does non-standard employment increase participation of older workers?, *Kyklos* 70(2): 163-188. [link](#)
- Berge W van den, Jongen ELW & Wiel K van der (2017), Using Tax Deductions to Promote Lifelong Learning: Real and Shifting Responses, *CPB Discussion Papers* nr. 353. The Hague: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis. [link](#)
- Groot N de & Koning PWC (2017), Leidt premiedifferentiatie voor werkgevers tot minder arbeidsongeschiktheid?, *TPEdigitaal* 11(2): 64-82. [link](#)
- Koning PWC & Sonsbeek JM van (2017), Actief arbeidsmarktbeleid tussen theorie en praktijk, *Sociaal Bestek* 2017(juni/juli): 11-12. [link](#)
- Koning PWC, Vogels E & Lange M de (2017), De onderkant van de arbeidsmarkt en actief arbeidsmarktbeleid in internationaal perspectief, *TPEdigitaal* 11(1): 1-16. [link](#)
- Koning PWC (2017), Sociale zekerheid en arbeidsmarkt in het Regeerakkoord, *TPEdigitaal* 11(3): 11-15. [link](#)

3.4.3 Voordrachten en onderzoekpresentaties

2023

- VB Bakker, Presentatie ‘Unemployment Benefits Amidst Austerity and Economic Crises: Benefit Levels, Replacement Rates and Policy Reforms’, KVS New Paper Sessions, Den Haag, 12 juni 2023.
- VB Bakker, Presentatie (met O. van Vliet) ‘Fiscaliteit en Sociaal Beleid: Een internationaal vergelijkend perspectief’, Slotsymposium ‘De toekomst van de universele verzorgingsstaat’, Utrecht, 27 januari 2023.
- K Caminada, Keynote Fabels en feiten: inzichten uit de Inkomensstatistiek, Fabeltjes Festival WoningBouwersNL, Groenkan, 29 november 2023.
- K Caminada, Radioprogramma Reporter NPO1 over schuldhulpverlening, Hilversum, 1 oktober 2023.
- K Caminada, Over de verhouding tussen rijk en gemeenten en tussen gemeenten onderling, Minisymposium ter gelegenheid aanbieder rapport Commissie Sociaal Minimum aan minister Schouten, Den Haag, 28 september 2023.

- K Caminada, Presentatie Over de hoogte, trends, verdeling en de heterogeniteit in de verdeling van de belasting- en premiedruk, 1977-2019, Vereniging voor Belastingwetenschap, Tilburg, 27 september 2023.
- K Caminada, Podcast De Jortcast #657 – Scherp schieten op armoede, 26 september 2023.
- K Caminada, Radioprogramma NPO1 dr Kelder en Co over verhoging Bijstand en het wettelijk minimumloon, Amsterdam, 23 september 2023.
- K Caminada, Negatieve inkomstenbelasting leidt tot inhumane bestaan of torenhoge tarieven, Congres Future of Taxation. Landelijk overleg Fiscalisten, Rotterdam, 22 september 2023.
- K Caminada, Sociaal minimum en armoederisico kinderen, Technische toelichting rapport Commissie Sociaal Minimum, Tweede Kamer, Vaste Commissie SoZaWe, Den Haag, 13 september 2023.
- K Caminada, Gastcollege over Belastingen en beleid, Rijksacademie voor Financiën, Den Haag, 10 mei 2023.
- K Caminada, Gastcollege Dimensions of Global Inequality: Income & Relative Income Poverty Rates, Seminar Economic Policy, Erasmus Universiteit Rotterdam, 28 februari 2023.
- K Caminada, Gastles over Armoederisico kinderen in het kader van Meet the Professor, P. Oosterleeschool, Den Haag, 3 februari 2023.
- K Caminada, Armoederisico kinderen (At risk of poverty rates and poverty alleviation via T/B-systems in 49 LIS-countries 1967-2016), Rondetafelgesprek Rondkomen, Tweede Kamer, Vaste Commissie SoZaWe, 25 januari 2023
- K Goudswaard, Coreferaat “Universalisme in de sociale zekerheid”, Symposium De toekomst van de universele verzorgingsstaat, Utrecht, 27 januari 2023.
- K Goudswaard, Presentatie Position paper over “de Wet toekomst pensioenen”, Deskundigenbijeenkomst Eerste Kamer, Den Haag, 14 februari 2023.
- K Goudswaard, Lezing “13 jaar werken aan pensioenhervorming”, Webinar Kring van Pensioenspecialisten, 18 april 2023.
- K Goudswaard, Presentatie “Moeten we toe naar een aanvullend pensioen voor alle werkenden?”, Onderzoekersdag Instituut Gak, 5 juni 2023.
- K Goudswaard, Gastcollege ‘Naar een aanvullend pensioen voor alle werkenden; wat draagt de Wet toekomst pensioenen bij?’, Nyenrode, Breukelen, 6 juni 2023.
- K Goudswaard, Discussant paper “Mandatory pension accrual by entrepreneurs; a comparison between the Netherlands and Iceland”, Netspar international pension workshop, Leiden, 22 juni 2023.
- K Goudswaard, Lezing “Pensioenhervorming in Nederland: het duurt even, maar dan heb je ook wat”, Symposium Pensioenfederatie, Wassenaar, 11 september 2023.
- K Goudswaard, Cleveringalezing, “Waarom verandert ons pensioenstelsel en hoe gaat het er uit zien?”, Zutphen, 26 november 2023
- P Koopmans, Child Penalty paper bij KVS new paper sessions, Presentatie op 12 juni

2023.

- P Koopmans, Does opting out of Public Disability Insurance increase outflow to work? Evidence from the Netherlands. 8 november 2023.
- H Vethaak, The effects of application processing times and prepayments on welfare receipt and employment, Presentatie in work-in-progress seminar series van UL in Leiden op 14 december 2022.
- H Vethaak: Empirical evaluation of broader job search requirements for unemployed workers, Presentatie bij de SZW wetenschapsdag in Den Haag op 7 februari 2023.
- H Vethaak, The effects of application processing times and prepayments on welfare receipt and employment, Presentatie op de WAP (welfare and policy) conference in Bordeaux op 4 mei 2023.
- H Vethaak, The effects of application processing times and prepayments on welfare receipt and employment, Presentatie op de KVS New Paper Sessions in Den Haag op 12 juni 2023.
- H Vethaak, The effects of application processing times and prepayments on welfare receipt and employment, Presentatie op de EEA-ESEM conference in Barcelona op 29 augustus 2023.
- H Vethaak, The effects of application processing times and prepayments on welfare receipt and employment, Presentatie op de Nederlandse Economendag in Den Haag op 27 oktober 2023.

2022

- VB Bakker, presentatie paper "Job Quality and Social Investment in Developed Welfare States: Only More or Also Better Jobs?", 28th International Conference of Europeanists, Council for European Studies, Lissabon, 29 juni – 1 juli 2022.
- VB Bakker, presentatie paper "Job Quality and Social Investment in Developed Welfare States: Only More or Also Better Jobs?", 28th International Conference of Europeanists, Council for European Studies, Lissabon, 29 juni - 1 juli 2022.
- VB Bakker, O van Vliet, K Caminada and K Goudswaard (2022), presentatie "Unemployment Benefits amidst Austerity and Economic Crises: Insights into Benefit Levels, Replacement Rates, and Policy Reforms from Updated Data, work-in-progress", gepresenteerd op de Nederlandse ArbeidsmarktDag: Werken in een duurzame economie, 6 oktober 2022, Amsterdam.
- J Been, presentatie "Households' heterogeneous welfare gains from liquidating housing wealth over the life-cycle", 30th Colloquium on Pensions and Retirement Research, Melbourne (Virtual), December 1, 2022.
- J Been, presentatie: "Consumptiedata – Kansen en uitdagingen", Expertgroep Inkomen & Vermogen, CBS, 11 oktober, 2022.
- J Been, Seminar: "Consumption and Time Use Responses to Unemployment: Implications for the Life Cycle Model", Maastricht University, 4 oktober, 2022.

- J Been, E Suari-Andreu, MG Knoef, presentatie “The effect of unexpected job loss on health”, European Health Economics Association, Oslo, July 5-8, 2022.
- J Been, E Suari-Andreu, MG Knoef, presentatie “The effect of unexpected job loss on health”, International Health Economics Workshop, June 24-25, 2022.
- J Been, C van Ewijk, MG Knoef, R Mehlkopf, S Muns, presentatie “Households’ heterogeneous welfare gains from liquidating housing wealth over the life-cycle”, 18th International Conference on Pension, Insurance and Saving, Rabat, June 9-10, 2022.
- J Been, C van Ewijk, MG Knoef, R Mehlkopf, S Muns, presentatie “Households’ heterogeneous welfare gains from liquidating housing wealth over the life-cycle”, CPB Seminar, Den Haag, 19 mei 2022.
- J Been, C van Ewijk, MG Knoef, R Mehlkopf, S Muns, presentatie “Households’ heterogeneous welfare gains from liquidating housing wealth over the life-cycle”, ZEW "Ageing and Sustainable Finance Conference", Mannheim (Virtual), April 6-8, 2022.
- J Been, C van Ewijk, MG Knoef, R Mehlkopf, S Muns, presentatie “Households’ heterogeneous welfare gains from liquidating housing wealth over the life-cycle”, Netspar International Pension Workshop (Virtual), January 26-27, 2022.
- K Caminada, Radioprogramma NPO1 dr Kelder en Co over de Vermogensverdeling en armoede, Amsterdam, 5 november 2022. Naar aanleiding hiervan bewerkt tot:
  - Podcast De Jortcast #520 - Een groeiende kloof? Ach welnee! (8 november 2022).
  - Podcast De Jortcast #522 - Wie rijk is, heeft vrienden (11 november 2022).
- K Caminada, Moderator sessie Vermogensverdeling Nederlandse Economen Dag, Den Haag, 4 november 2022.
- K Caminada, Miljoenennota 2023, Prinsjesdagevenement Universiteit Leiden, FGGA, Den Haag, 20 september 2022.
- K Caminada, “Nastreven stabiele inkomensverhoudingen maakt Nederlandse belastingsysteem complex en inefficiënt”, Basiscursus Financiële Journalistiek, Ministerie van Financiën, Den Haag, 21 juni 2022.
- K Caminada, Presentation Dutch Income (Re)Distribution, trends 1977-2019, 28th International Research Seminar of the Foundation for International Studies on Social Security, Sigtuna, Sweden, 6th June 2022.
- Caminada K, Nastreven stabiele inkomensverhoudingen maakt Nederlandse belastingsysteem complex en inefficiënt, Basiscursus Financiële Journalistiek, Ministerie van Financiën, Den Haag, 21 juni 2022.
- K Caminada, Inkomensongelijkheid en inkomens(her)verdeling. Trends en internationale positiebepaling, LWEO Conferentie Landelijke Werkgroep Economie Onderwijs, Vught, 2 juni 2022.
- K Caminada, Keynote on Dutch Income (Re)Distribution, trends 1977-2019, BE-PARADIS Workshop, Leuven, Belgium, 19 May 2022.

- K Caminada, Gastles over Kinderarmoede in Nederland, Meet the Professor Universiteit Leiden, Shi Vishnu School, Den Haag, 8 april 2022.
- K Caminada, Inkomens- en belastingpolitiek: Op weg naar welvaartsverhogende belastingpolitiek?, Gastcollege Rijksacademie voor Financiën, Den Haag, 16 maart 2022.
- K Caminada, Inkomens- en belastingpolitiek: Op weg naar welvaartsverhogende belastingpolitiek?, Gastcollege deel 2, ISA Group, Zaltbommel, 10 maart 2022.
- K Caminada, Inkomens- en belastingpolitiek: Op weg naar welvaartsverhogende belastingpolitiek?, Gastcollege deel 1, ISA Group, Garderen, 3 maart 2022.
- K Caminada, Inkomen verdeeld, trends 1977-2019, presentatie voor A-directies ministeries, CPB en DNB, online, 3 februari 2022.
- K Caminada, Inkomen verdeeld, trends 1977-2019, Sociaal-Economische Raad, online, 14 januari 2022.
- K Goudswaard, lezing over “De toekomst van de pensioenen”, Vereniging Socialezekerheidsrecht Advocaten, Utrecht, 14 december 2022.
- K Goudswaard, presentatie “Wet toekomst pensioenen” voor Tweede Kamer fracties PvdA en GroenLinks, Den Haag, 4 oktober 2022.
- K Goudswaard, Inleiding over “Wet toekomst pensioenen: het duurde even, maar dan heb je ook wat”, Jaarcongres Vereniging voor Financieel Recht, Amsterdam, 15 september 2022
- K Goudswaard, Inleiding over “12 jaar werken aan pensioenhervorming”, Symposium Pensioen 2025, Netspar, Utrecht, 5 juli 2022
- K Goudswaard, Inleiding over “De pensioenhervorming is nog niet volledig”, Onderzoekersdag Instituut Gak, 13 juni 2022
- K Goudswaard, Podcast over "Verwachtingskloof en -management pensioenen", met Roel Mehlkopf, Cardano, 7 juni 2022
- K Goudswaard, Inleiding over "de Wet toekomst pensioenen", Rondetafelgesprek Tweede Kamer, Den Haag, 22 april 2022
- H Vethaak, J Been, MG Knoef, “A panel data sample selection model to estimate earnings with semi-continuous labor supply: How important is selection into full-/part-time work?”, 27th International Panel Data Conference (IPDC), Bertinoro, June 16-19, 2022.
- H Vethaak, IZA Workshop: Labor Market Institutions (online 2022), “Empirical Evaluation of Broader Job Search Requirements for Unemployed Workers”
- H Vethaak, Application Processing Times and Prepayments in the Dutch Welfare System, presentatie in Leiden op 14 december 2022.
- O van Vliet, Panelgesprek “Een leven lang ontwikkelen” in reactie op minister Van Gennip en Kabinetschef Europese Unie Samsom, Lustrumcongres van de Vereniging voor Arbeidsrecht, Woerden, 19 mei 2022.
- O van Vliet, expertsessie voor het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) “Vereenvoudiging van de sociale zekerheid”, Leiden, 9 maart 2022.

2021

- J Been, C van Ewijk, MG Knoef, R Mehlkopf, S Muns, presentatie “Households’ heterogeneous welfare gains from liquidating housing wealth over the life-cycle”, Netspar Pension Day, Utrecht, October 14, 2021.
- J Been, seminar “Consumption and Time Use Responses to Unemployment: Implications for the Life-Cycle Model”, Melbourne Institute Seminar, 9 september 2021.
- J Been, A Gielen, M Knoef, G Moroni, presentatie “Multigenerational Spillover Effects of Unemployment Insurance Reform: Grandparents’ Labour Supply and Grandchildren’s Educational Outcomes”, International Institute for Public Finance, september 2021.
- J Been, A Gielen, M Knoef, G Moroni, presentatie “Multigenerational Spillover Effects of Unemployment Insurance Reform: Grandparents’ Labour Supply and Grandchildren’s Educational Outcomes”, European Association of Labour Economists, september 2021.
- J Been, A Gielen, M Knoef, G Moroni, presentatie “Multigenerational Spillover Effects of Unemployment Insurance Reform: Grandparents’ Labour Supply and Grandchildren’s Educational Outcomes”, European Society of Population Economics, juni 2021.
- J Been, A Gielen, M Knoef, G Moroni, seminar “Multigenerational Spillover Effects of Unemployment Insurance Reform: Grandparents’ Labour Supply and Grandchildren’s Educational Outcomes”, Leiden University Seminar Series, juni 2021.
- J Been, A Gielen, M Knoef, G Moroni, presentatie “Multigenerational Spillover Effects of Unemployment Insurance Reform: Grandparents’ Labour Supply and Grandchildren’s Educational Outcomes”, Society of Economics of the Household, mei 2021.
- J Been, A Gielen, M Knoef, G Moroni, seminar “Multigenerational Spillover Effects of Unemployment Insurance Reform: Grandparents’ Labour Supply and Grandchildren’s Educational Outcomes”, ESE Brown Bag Seminar, mei 2021.
- J Been, A Gielen, M Knoef, G Moroni, seminar “Multigenerational Spillover Effects of Unemployment Insurance Reform: Grandparents’ Labour Supply and Grandchildren’s Educational Outcomes”, University of York, mei 2021.
- J Been, E Suari-Andreu, MG Knoef, presentatie “The effect of unexpected job loss on health”, IZA Workshop: Economics of Time Use and Mental Health: Stress, Sleep, Fatigue and Employment, oktober 2021.
- J Been, E Suari-Andreu, MG Knoef, presentatie “The effect of unexpected job loss on health”, European Association of Labor Economists, september 2021.
- J Been, E Suari-Andreu, MG Knoef, presentatie “The effect of unexpected job loss on health”, European Society of Population Economics, juni 2021.

- J Been, E Suari-Andreu, MG Knoef, presentatie “The effect of unexpected job loss on health”, American Society of Health Economists, juni 2021.
- J Been, E Suari-Andreu, MG Knoef, presentatie “The effect of unexpected job loss on health”, Spanish Health Economics Association, juni 2021.
- J Been, E Suari-Andreu, MG Knoef, presentatie “The effect of unexpected job loss on health”, Society of Economics of the Household, mei 2021.
- J Been, C van Ewijk, MG Knoef, R Mehlkopf, S Muns, presentatie “Households’ heterogeneous welfare gains from liquidating housing wealth over the life-cycle”, Netspar Pension Day, Utrecht, October 14, 2021.
- K Caminada, chair and discussant of session on Migration at the 27th Conference of the Foundation for International Studies on Social Security, Lingnan University, Hong Kong (hybrid), 4 juli 2021.
- K Caminada, chair and discussant of session on Social Security & Social Justice at the 27th Conference of the Foundation for International Studies on Social Security, Lingnan University, Hong Kong (hybrid), 3 juli 2021.
- K Caminada, ‘Nastreven stabiele inkomensverhoudingen maakt Nederlands belastingstelsel complex én inefficiënt’, Masterclasses Financiële Journalistiek, Ministerie van Financiën, Den Haag, 16 juni 2021.
- K Caminada, Dutch Income Statistics, 1977-2019*, preliminary results, Work-in-Progress seminar Department of Economics, Leiden university, 21 mei 2021, online.
- K Caminada, Inkomens verdeeld, 1977-2019* eerste (voorlopige) resultaten, Expertgroep Inkomen en Vermogen, 20 mei 2021, online.
- K Caminada, Armoederisico kinderen, Expertsessie V/M Sociale Innovatie D66, Kinderarmoede & kinderopvang, 17 mei 2021, online.
- K Caminada, discussiecollege ‘Op weg naar welvaartsverhogende belastingpolitiek, Rijksacademie’, 24 februari 2021, online.
- K Caminada, Inkomens verdeeld, trends 1977-2019, Kennisfestival Werk, Participatie en Inkomens, Gemeente Amsterdam, Online, 25 november 2021.
- K Caminada, Inkomens verdeeld, trends 1977-2019, Nederlandse Economen Dag, Den Haag, 5 november 2021.
- K Caminada, Inkomens verdeeld, trends 1977-2019, Nieuwsuur, Hilversum, 14 oktober 2021.
- K Caminada, Dutch Income (Re) Distributon, Trends 1977-2019, Netspar Pension Day, Utrecht, 14 oktober 2021.
- K Caminada, Toeslagen, minder informatie nodig om zelfde uitkomsten te bereiken, Wim Drees Fonds Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen, Den Haag, 12 oktober 2021.
- KP Goudswaard, inleiding over ”Inkomensverdeling en inkomensbeleid”, discussiebijeenkomst over inkomensbeleid in de komende kabinetsperiode, Rijksacademie voor Financiën en Economie, Den Haag, 23 augustus 2021

- KP Goudswaard, gastcollege over “Betere pensioenen voor zzp-ers, maar hoe?”, Nyenrode Executive Pension Program, Breukelen, 20 mei 2021.
- KP Goudswaard, Inleiding over “Wetsontwerp toekomst pensioenen”, Raad van State, online, 1 februari 2021.
- KP Goudswaard, oppositie over “Pension reform in the Netherlands”, promotie J. Parlevliet, online, 29 januari 2021.
- KP Goudswaard, discussant paper “Secular trends in employment of older workers in the Netherlands and Norway: how influential are retirement policies?”, Netspar International Pension Workshop, online, 22 januari 2021.
- MG Knoef, Elipslife jubileum conference "Keuzes, keuzes, keuzes", Nieuwegein, 16 September 2021
- MG Knoef, seminar, “Meten van risicohouding in het nieuwe pensioencontract”, seminar Ortec Finance, 25 juni 2021.
- MG Knoef, presentatie, “Pensioenbewustzijn”, Presentatie bij de lancering van het nieuwe mijnpensioenoverzicht.nl, 7 mei 2021
- MG Knoef, seminar, “Kennisseminar over het meten van risicohouding in het nieuwe pensioencontract. Wat kunnen we leren uit de wetenschap?”, Stichting Pensioenfonds Medisch Specialisten, 16 maart 2021
- P Koning, SZW-ontmoetingscafé: De Participatiewet met Andere Ogen, donderdag 14 januari 2021.
- P Koning, discussant, Netspar conferentie, dinsdag 12 januari 2021.
- P Koopmans, seminar ‘Retirement savings of the self-employed’, European Association of Labour Economists, 17 september 2021.
- H Vethaak, J Been, MG Knoef, presentatie A panel data sample selection model to estimate earnings with semi-continuous labor supply: How important is selection into full-/part-time work?, Netspar Pension Day, Utrecht, October 14, 2021.
- H Vethaak, presentatie “Empirical Evaluation of Broader Job Search Requirements for Unemployed Workers”, EALE conference, Padua (online), 16 september 2021
- H Vethaak, presentatie “Empirical Evaluation of Broader Job Search Requirements for Unemployed Workers”, EEA-ESEM conference, Kopenhagen (online), 26 augustus 2021
- H Vethaak, presentatie “Empirical Evaluation of Broader Job Search Requirements for Unemployed Workers”, COMPIE conference, online, 23 juni 2021
- H Vethaak, presentatie “A panel data sample selection model with semi-continuous labor supply and non-parametric unobserved heterogeneity in earnings: An application to the part-time earnings penalty”, KVS New Paper Sessions, Den Haag, 18 juni 2021
- O Vliet van, voordracht “Werkende armen, flexibilisering van de arbeidsmarkt en minimumloon”, Conferentie Working Yet Poor, 17 juni 2021, online
- O Vliet van, presentatie van het hoofdstuk (met V. Bakker en L. van Doorn) ‘From social protection to social investment: European responses to globalization,

technological change, labour market flexibilization and migration’, Central European University, 14 april 2021, online

- O Vliet van, te gast in podcast over arbeidsmarktbeleid in de kabinetsformatie. Podcast Kennis en Verdieping, Aflevering 3 ‘De Arbeidsmarkt’, 31 maart 2021.
- O Vliet van, te gast in podcast over arbeidsmarktbeleid in de doorrekening van de verkiezingsprogramma’s door het Centraal Planbureau. Podcast Radio Horzelnest, Aflevering 17 ‘Flexibilisering en de verkiezingen’, 11 maart 2021.

2020

- J Been, panel “Retirement Savings Adequacy – Is the Dutch pension model Miss World?”, Symposium Economic Security and Global Aging 2020, september 2020.
- J Been, E Suari-Andreu, MG Knoef, presentatie “Consumption and time use responses to unemployment”, Virtual European Economic Association, augustus 2020.
- J Been, E Suari-Andreu, MG Knoef, presentatie “Consumption and time use responses to unemployment”, KVS New Paper Series, juni 2020.
- J Been, E Suari-Andreu, MG Knoef, presentatie “Consumption and time use responses to unemployment”, Leiden University Department of Economics New Papers Series, maart 2020.
- K Caminada, rondetafelgesprek Tweede Kamer over Alternatieven voor het toeslagenstelsel, Den Haag, 2 december 2020. ([link](#))
- K Caminada, discussant on Multinationals’ code of conduct as instrument of Corporate Social Responsibility to implement minimum labour standards worldwide, by Sarah Vandenbroucke, Reform of Social Legislation Seminar, Leiden University, 14 October 2020.
- K Caminada, voordracht Miljoenennota in Coronatijd – reflectie op de Miljoenennota 2021, Wim Drees Fonds, Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen, 1 oktober 2020, Haarlem (met livestream).
- K Caminada, bijdrage radioprogramma Science071 over kinderarmoede in Nederland, 1 juli 2020. ([link](#))
- K Caminada, panel “Ons belastingstelsel na corona”, Nederlandse Orde van Belastingadviseurs, Nieuwspoort / Belastingpoort, Den Haag, 25 juni 2020.
- K Caminada, bijdrage “Kansrijk belastingbeleid”, ten behoeve van Centraal Planbureau, Den Haag, 11 maart 2020.
- K Caminada, gastcollege “Dimensions of Global Inequality: Wealth, Income & Relative Income Poverty Rates”, Seminar Economic Policy – Capital and Tax Avoidance, Erasmus Universiteit Rotterdam, 3 maart 2020.
- KP Goudswaard, inleiding "Een werkloosheidsverzekering voor zzp-ers?", ten behoeve van De Nationale Denktank, online, 25 november 2020.

- KP Goudswaard, inleiding "Wat betekenen de nieuwe pensioencontracten voor de besturen van pensioenfondsen?", ten behoeve van Monitoringcommissie Code Pensioenfondsen, online, 9 november 2020.
- KP Goudswaard, panelbijdrage "De lage rente en het pensioenstelsel", Netspar Pensioen en Wetenschap Jaarcongres, online, 29 september 2020.
- KP Goudswaard, Inleiding "Het pensioenakkoord: wat moet er nog worden uitgewerkt en opgelost?", Netspar online event voor bestuurders, Hilversum, 26 augustus 2020.
- KP Goudswaard, Inleiding Rondetafelgesprek Tweede Kamer over "Ouderdomsregelingen", Den Haag, 3 februari 2020.
- KP Goudswaard, Coreferaat "Social Security and Retirement Around the World", Netspar International Pension Workshop, Leiden, 22 januari 2020.
- MG Knoef, presentatie "Re-integratie in BOLD cities", kennisfestival gemeente Amsterdam, 7 december 2020
- MG Knoef, "The Dutch pension; best in class, time to change". Yearly conference Caribbean Actuarial Association, online, 3 december 2020
- MG Knoef, "Flitswebinar: een zorgeloze toekomst?", Pensioen3daagse, voor het Nederlandse publiek, online, 2 november 2020
- MG Knoef, Vrouwen in institutioneel Pensioen (ViiP) herfst-webinar "Het pensioenakkoord: uitlegbaar en solidair?", 15 oktober 2020.
- MG Knoef, presentatie, "Hervorming pensioenstelsel", De Innovatietafel, 14 oktober 2020
- MG Knoef, CNV webinar "pensioencommunicatie", 30 september 2020.
- MG Knoef, European Economic Association conference 2020, presentation "Sledgehammers or precision instrument? Heterogeneous default effects on retirement saving", 28 augustus 2020, online.
- MG Knoef, presentation, IZA/SOLE Transatlantic Meeting for Labor Economists, "The effects of welfare receipt on crime", July 9-10 2020, online.
- MG Knoef, Conferentie "Pensioenakkoord... en nu" nav het pensioenakkoord, plenaire spreker over de maatschappelijke acceptatie van het akkoord, 7 juli 2020, online (500 deelnemers, waaronder veel pensioenfondsbestuurders).
- MG Knoef, International Pension Research Association (IPRA) conference, presentation "Raising Pension Awareness through Social Media", 26 juni 2020, online.
- MG Knoef, Journalistenbijeenkomst nav het pensioenakkoord, presentatie "Pensioencontract: uitlegbaarheid", 23 juni 2020.
- MG Knoef, Kenniswebinar SPIN, presentatie "Uitgaven na pensionering", 18 juni 2020.
- MG Knoef, SER expertbijeenkomst over inkomens- en kansongelijkheid, presentatie "Padafhankelijkheid". 28 mei 2020, online.

- MG Knoef, seminar Maastricht University, presentatie “Welfare benefits and crime”, 10 mei 2020, online.
- MG Knoef, Opening keynote, Springschool Actuarieel Instituut, March 2020, Zeist
- MG Knoef, “Mind the gap!” AFM Seminar, Amsterdam, 10 maart 2020.
- MG Knoef, lezing “Economie van alledag: van studielening tot pensioen”, culturele studentenvereniging Prometheus, Leiden, 4 maart 2020.
- MG Knoef, presentatie “Pensioencommunicatie”, Pensioenlab Academie, Utrecht, 3 maart 2020.
- MG Knoef, gastcollege “Sparen voor later en het leven van een professor”, Basisschool “Het volle leven”, Den Haag, februari 2020.
- MG Knoef, presentatie “Boomers & Millennials: the economics of a generation gap”, University of Amsterdam, 20 January 2020.
- P Koning, “Omgaan met kennis over effectiviteit van re-integratie”, online. workshop n.a.v. boekpresentatie ‘Met andere ogen’, online, 25 juni 2020.
- P Koning, presentatie “Beleidsonderzoek aanbesteden en begeleiden”, SZW, 12 maart 2020.
- P Koning, discussant “The relationship between sickness leave and job-interruption: evidence from severe health shocks”, Netspar conference, Leiden, 23 januari 2020.
- H Vethaak, presentatie “Empirical Evaluation of Broader Job Search Requirements for Unemployed Workers”, IZA/Sheffield Workshop on Evaluating Labor Market Policies: New Data and New Approaches, Sheffield, september 2020.
- H Vethaak, discussant “Does an Increase in Formal Care Affect Informal Care? Evidence among the French Elderly”, Irdes-Dauphine Workshop on Applied Health Economics and Policy Evaluation, Parijs, 18 juni 2020
- H Vethaak, presentatie “Decomposing employment trends of disabled workers”, Irdes-Dauphine Workshop on Applied Health Economics and Policy Evaluation, Parijs, juni 2020.
- H Vethaak, presentatie “Decomposing employment trends of disabled workers”, EALE, Berlijn, juni 2020.
- H Vethaak, presentatie “Empirical Evaluation of Broader Job Search Requirements for Unemployed Workers”, KVS new paper sessions, Den Haag, juni 2020.
- H Vethaak, presentatie “Decomposing employment trends of disabled workers”, CPB, Den Haag, februari 2020.
- H Vethaak, discussant “Impact of Famine Exposure in Utero on Labor Market Behavior Later in Life”, Netspar conference, Leiden, 24 januari 2020
- O Vliet van, presentatie “Flexibilisering, globalisering en technologische vooruitgang: gevolgen voor arbeidsmarkt en sociale zekerheid”, seminar met begeleidingscommissie, 25 november 2020, online.
- O Vliet van, lezing ‘Flexibilisering van de Arbeidsmarkt’, lezingenreeks Studium Generale Universiteit Leiden, Leiden, 19 november 2020.

- O Vliet van, spreker tijdens Expertforum Nationale DenkTank 2020 over “Welzijn, welvaart en regie voor middengroepen”, Haarlem, 8 oktober 2020.
- O Vliet van, voordracht “Citizenship, Migration and Global Transformations”, Symposium Universiteit Leiden, 6 oktober 2020.
- O Vliet van, te gast in podcast over de Miljoenennota 2021. Podcast Leidse Arbeidsvitaminen, aflevering 8 ‘De Miljoennotaman’, Leiden, 16 september 2020.
- O Vliet van, voordracht “Veranderingen in het midden van de arbeidsmarkt en gevolgen voor sociaaleconomisch beleid”, Nationale DenkTank, Driebergen, 20 augustus 2020.
- O Vliet van, webinar: Olaf van Vliet in gesprek met Ruben Houweling – Een tweegesprek over nieuwe sociale zekerheid: “wendbaar, toekomstbestendig en meer virusproof!” Virtueel NGSZ-Café. Nederlands Genootschap Sociale Zekerheid, 25 juni 2020.
- O Vliet van, discussiant van H. Bennaars, ‘De wendbare arbeidsmarkt, juridische grondslagen voor allocatie vraag en aanbod’ tijdens het seminar “The post-Covid-19 labour market”, Seminarserie Hervorming van sociale regelgeving, Universiteit Leiden, 24 juni 2020, online.
- O Vliet van, voordracht ‘Werk en Economie’ in het kader van ‘Meet the Professor’, basisschool De Oranjerie, Zoetermeer, 8 februari 2020.
- O Vliet van, deelname aan Expertbijeenkomst ‘Contracting en andere driehoeksrelaties’, ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Amsterdam, 16 januari 2020.
- O Vliet van, “Flexibilisering arbeidsmarkt, flexibilisering onderwijs: Leven Lang Leren in Leiden”, Voordracht voor de Denktank Flexibilisering Universiteit Leiden, 9 januari 2020.

2019

- VB Bakker, Presentatie poster “Quantity over quality? Just more or also better jobs due to social investment?”, InGRID-2 Expert Workshop 'Measuring job quality: new data and methods', Centre d'études de l'emploi et dus travail (CEET) du Conservatoire national des arts et métiers (Cnam), Noisy-le-Grand, 18-20 september 2019.
- VB Bakker, Presentatie paper “Social Investment, Institutional Complementarity and Employment: A Comparative Analysis across 26 OECD countries”, New Paper Sessions, Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde en Universiteit Leiden, Den Haag, 24 mei 2019
- VB Bakker, Presentatie paper ‘Social Investment, Institutional Complementarity and Employment: A Comparative Analysis across 26 OECD countries’, Social Situation Monitor Research Seminar on Social Investment, European Commission, Brussel, 29 januari 2019.

- K Caminada, boekpresentatie “Ontwerp van een beter belastingstelsel”, Den Haag, 13 december 2019.
- K Caminada, presentatie “Kansrijk armoedebeleid”, ten behoeve van Centraal Planbureau, Leiden / Den Haag, 24 oktober 2019.
- K Caminada, voordracht “Toeslagencircus”, Expertmeeting, Ronde tafel IBO Toeslagen, Den Haag, 11 oktober, 2019.
- K Caminada, Presentation “Poverty and poverty reduction(among children) by T/B-systems in 49 countries: best-practices and mutual learning”, Jaarcongres Schulden & Armoede, Amersfoort, 20 september 2019.
- K Caminada, Presentatie “Miljoenennotadebat Prinsjesdag”, Faculteit Governance & Global Affairs, Den Haag, 17 september 2019.
- K Caminada, Voordracht “Fiscaal beleid leidt tot grote verschillen. Verdelingsgevolgen van fiscaal participatiebeleid en maatvoering van fiscale discriminatie: wat betekent het beleid voor de (inkomens-) ongelijkheid en de maatschappelijke scheidslijnen?”, Leiden Revisited, Leiden, 30 augustus 2019.
- K Caminada, “Presentation Redistribution and Taxing the Rich & Wealthy – Incomes at the bottom and the top in 49 LIS countries 1967-2016”, Midterm Review Evaluation research program Reform of Social Legislation, Leiden Law School, Leiden, 28 June 2019.
- K Caminada, Presentation “Taxing the Rich & Wealthy – Incomes at the bottom and the top in 49 LIS countries 1967-2016”, MATRA Rule of Law Training Programme Public Finance Management, Leiden, 27 June 2019.
- K Caminada, Presentatie paper “Heterogeneity income tax ratios. Causes, dimensions and development of tax discrimination in the Netherlands”, 2019 Cnossen Forum: Tax by Design for the Netherlands, Erasmus School of Economics & Ministry of Finance, 24 May 2019.
- K Caminada, Gastcollege “Dimensions of (Global) Inequality: Wealth, Income & Relative Income Poverty Rates”, Seminar Economic Policy, Erasmus University Rotterdam, 4 March 2019.
- K.P. Goudswaard, Gastcollege "Achtergronden en uitwerkingsvraagstukken Pensioenakkoord", Pension Executive Program Nyenrode, Breukelen, 9 december 2019.
- KP Goudswaard Presentatie “Pensioenakkoord: hoe nu verder?”, Nationaal Pensioen Forum, Utrecht, 24 september 2019.
- KP Goudswaard Presentatie “De Miljoenennota 2020 en sociaal-economische hervormingen”, Miljoenenontbijt VNO-NWC, Leiden, 18 september 2019
- KP Goudswaard, Coreferaat “Individual versus Household Taxation”, opgesteld t.b.v. Cnossen Forum, Rotterdam, 24 mei 2019
- ELW Jongen, Presentation ‘The added worker effect in the Netherlands before and during the great recession’, EALE, Uppsala, September 2019

- MG Knoef, ACIS symposium over de waarde van financieel advies, “Hoe wetenschappelijke inzichten de waarde van financieel advies kunnen vergroten. Door meten tot weten.” Amsterdam, 13 December 2019.
- MG Knoef, PGGM Christmas lecture, December 2019, Zeist.
- MG Knoef, Dag van het gedrag. Using behavioral insights to speed up the rate of energy-efficient renovations? What can we learn from the pension domain. 28 November 2019, The Hague.
- MG Knoef, Older workers: health and unemployment, keynote speaker Workshop on Older Workers’ Skills and Labour Market Behaviour, Maastricht University 22-23 November 2019.
- MG Knoef, Visiting lecturer ‘Masterclass pension innovation’, TIAS School for Business and Society, November 2019.
- MG Knoef, Presentatie ‘Brengt het pensioenakkoord pensioen dichterbij de mensen?’, UvA Amsterdam, november 2019.
- MG Knoef, Presentatie ‘Big help or Big brother? Data en economische keuzes vanuit burgerperspectief’, Conferentie 'Door de bril van de burger: burgerperspectief in onderzoek' van Instituut Gak, Den Haag, 4 oktober 2019.
- MG Knoef, Presentation ‘Big data for re-integration’, G4 workshop Work & Income, Rotterdam, september 2019.
- MG Knoef, Keynote ‘Dromen over een goed pensioen’, yearly conference Pensioenorde, Hilversum, June 2019.
- MG Knoef, Presentatie ‘Raising pension awareness through letters and social media; evidence from a randomized and quasi-experiment’, Experimental Finance Conference, Copenhagen, Juni 2019.
- MG Knoef, Visiting lecturer ‘Nyenrode Executive Pensions Program. Over: De toereikendheid van pensioen’, Juni 2019.
- MG Knoef, Presentatie ‘Hoe navigeren we mensen naar een goed pensioen? Door meten tot weten’, Montae studie dag, Utrecht, mei 2019
- MG Knoef, ‘Ga je mee verdwalen? Een goede pensioentool weet de weg’, Conferentie Pensioenfederatie, Verbond van Verzekeraars en Netspar, Den Haag, mei 2019.
- MG Knoef, Presentatie ‘Less time means less crime? Evidence from a mandatory activation program for welfare recipients’, KVS new paper sessions, The Hague, May 2019.
- MG Knoef, Seminar ‘Raising pension awareness through letters and social media; evidence form a randomized and quasi-experiment’, Ca’ Foscari University, Venice, February 2019.
- MG Knoef, ‘Optimaal sparen en consumeren gedurende de levensloop’, bestuur PFZW, Rhederoord, Januari 2019.

- P Koning, Presentatie ‘De effectiviteit van arbeidsdienstverlening: wat weten we en wat weten we nog niet?’, “Regionale samenwerking voor de arbeidsmarkt”. SER/StvdA bijeenkomst, Utrecht, 19 Juni 2019.
- P Koning, Expert meeting ‘Kwantitatief inzicht verdringing arbeidsmarkt, SZW, 27 maart 2019.
- P Koning, Presentatie ‘Disability Economics workshop, Targeting disability insurance benefits with screening’ ULB, Brussel, 26 juni 2019. P Koning, Guest lecture ‘Active Labor Market Policies’, Tilburg University, 15 maart 2019.
- P Koning, Discussant, ‘The impact of the disability insurance reform on work resumption and benefit substitution in the Netherlands’, NETSPAR conference, 23 januari 2019.
- H Vethaak, Presentatie ‘Decomposing employment trends of disabled workers’, Nederlandse Arbeidsmarktdag, Utrecht, oktober 2019.
- H Vethaak, Seminar ‘Decomposing employment trends of disabled workers’, UWV Sloterdijk, september 2019.
- H Vethaak, Seminar ‘Decomposing employment trends of disabled workers’, University Bergen, augustus 2019.
- H Vethaak, Presentatie ‘Decomposing employment trends of disabled workers’, KVS new paper sessions, Den Haag, mei 2019.
- O van Vliet, Voordracht ‘Social protection in Europe: Developments, challenges and lessons’, Shanghai University of Finance & Economics, Shanghai, 7 december 2019.
- O van Vliet, Voordracht ‘Immigration and EU welfare states’, Leiden Interdisciplinary Migration Seminars, Leiden, 29 oktober 2019.
- O van Vliet, Voordracht ‘Immigration and EU welfare states: Does the type of migration matter’, Nederlandse Arbeidsmarktdag, Utrecht, 10 oktober 2019.
- O van Vliet, Ontdek Wetenschap. Nacht van Ontdekkingen, Leiden, 21 september 2019.
- O van Vliet, Presentatie ‘Bijstandsuitkeringen in internationaal perspectief’, iBestuur Congres, 3 juli 2019.
- O van Vliet, Oratie ‘Globalisering, migratie en technologische vooruitgang: gevolgen voor arbeidsmarkt en sociale zekerheid. Leiden, 7 juni 2019.
- O van Vliet, Organisatie, ‘In gesprek met de Commissie Regulering van Werk (Commissie Borstlap)’, NGSZ i.s.m. Ministerie SZW, 8 april 2019.
- O van Vliet, Presentatie ‘De veranderende arbeidsmarkt als gevolg van technologische ontwikkelingen’, Pensioenfonds Zorg en Welzijn, 18 januari 2019.

2018

- VB Bakker, Presentatie ‘Work in progress (een geüpdatete versie van het Social Investment paper)’, Wetenschapsmiddag van het Wetenschappelijk Bureau voor de Vakbeweging de Burcht, Amsterdam, 14 februari 2018.

- VB Bakker, Presentatie paper ‘Social Investment, Institutional Complementarity and Employment’, 7e ESPAnet Nederland/Vlaanderen Onderzoekersdag Contouren van een nieuwe verzorgingsstaat?, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 31 januari 2018.
- J Been, Presentation paper: ‘Optimal age-dependent Unemployment Insurance’, 8th Workshop on Labour Economics and Social Policy, Dresden, March 22-23, 2018.
- J Been, Presentatie paper: ‘Households’ consumption spending and home production responses to retirement: Do retirees substitute consumption spending?’, Netspar International Pension Workshop, Leiden, the Netherlands, January 17-19, 2018.
- K Caminada, Presentation ‘Poverty and poverty reduction (among children) by T/B-systems in 49 countries best-practices and mutual learning’, Sociaal Economische Raad, thema Arbeidsparticipatie en armoede, Den Haag, 19 december 2018.
- K Caminada, Presentation ‘Poverty and poverty reduction (among children) by T/B-systems in Europe: best-practices and mutual learning’, Masters Honours Class on Child poverty, Leiden University, Leiden, 15 November 2018.
- K Caminada, Presentation ‘Global challenge on tax expenditures?, seminar Pathways to global tax governance. Perspectives from the Netherlands and the Think20 network’, The Hague 7 November 2018.
- K Caminada, Voordracht ‘Income inequality and fiscal redistribution in 31 countries after the crisis’, Nederlandse Economen Dag, Amsterdam, 6 november 2018.
- K Caminada, Invited Guest Lecture ‘Incomes at the bottom and the top. Dimensions of (Global) Inequality, Top Incomes, Wealth and Poverty in an International Perspective’, Shanghai University of Finance and Economics, Shanghai, 29 October 2018.
- K Caminada, ‘Presentatie Fiscaal beleid leidt tot grote verschillen: Verdelingsgevolgen van fiscaal participatiebeleid en maatvoering van fiscale discriminatie: wat betekent het beleid voor de (inkomens-) ongelijkheid en de maatschappelijke scheidslijnen?’, Wim Drees Fonds, Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen, Den Haag, 4 oktober 2018.
- K Caminada, Presentatie ‘Fiscale discriminatie: wie betaalt (te) veel / weinig belasting? Over de keerzijde van fiscale prikkels ter bevordering van arbeidsparticipatie en economische zelfstandigheid van partners’, Rijswijk, 28 augustus 2018.
- K Caminada, Presentation ‘Income inequality and fiscal redistribution in 47 LIS-countries, and Sneak Preview At-Risk-of-Poverty, 1967-2016’, 25th International Research Seminar of the Foundation for International Studies on Social Security, Sigtuna, Sweden, June 2018.
- K Caminada, Presentatie ‘Taxing the Rich & Wealthy – Fiscal Redistribution and Poverty in 47 LIS-countries 1967-2016’, MATRA Training Public Finance Management, Den Haag, 13 juni 2018.
- K Caminada, Presentatie paper ‘Verschillen in niveau en ontwikkeling van inkomensongelijkheid, -herverdeling en -armoede in Nederland en België sinds 1995’, Studiedag ‘De Sociale Staat van België en Nederland’, Universiteit Antwerpen, 25 mei 2018.

- K Caminada, Voordracht en position paper voor rondetafelgesprek op verzoek van De vaste commissie voor Financiën van de Tweede Kamer over de ‘Arbeidsinkomensquote (arbeidsinkomens- en kapitaalverdeling)’, Den Haag, 15 mei 2018.
- K Caminada, Voordracht ‘Met en is weten ...’, Middag van de inkomensongelijkheid, Centraal Bureau voor de Statistiek en Universiteit Leiden, Den Haag, 24 april 2018.
- K Caminada, Gastcollege ‘Dimensions of Global Inequality: Wealth, Income & Relative Income Poverty Rates’, Seminar Economic Policy – The Political Economy of Globalization, Erasmus Universiteit Rotterdam, 6 maart 2018.
- K Caminada, Gastcollege ‘Is Nederland Piketty-proof? Over stabiele inkomensverhoudingen via toenemende herverdeling van belastingheffing in internationaal perspectief’, Honours College Descartes Universiteit Utrecht, 21 februari 2018.
- KP Goudswaard, Inleiding ‘Pensioenhervorming: een vertraagde processie van Echternach’, Alumnidag Nyenrode, Breukelen, 30 november 2018.
- KP Goudswaard, Guest lecture ‘Rising inequality: what is the role of social transfers and taxes? A cross country comparison’, Shanghai University of Finance and Economics, Shanghai, 29 oktober 2018.
- KP Goudswaard, Gastcollege ‘Op weg naar een nieuw pensioenstelsel’, Nyenrode Executive Pensions Program, Breukelen, 1 oktober 2018.
- KP Goudswaard, Cleveringalezing ‘Minder zorg om vergrijzing?’, Londen, 28 november 2018. KP Goudswaard, Lezing over ‘Achtergronden van de pensioenhervorming’, Montae pensioensessie werkgevers, Utrecht 31 mei 2018.
- KP Goudswaard, Inleiding over ‘De stand van zaken in de discussie over pensioenhervorming’, Netspar Bestuursdiner, Den Haag, 12 april 2018.
- KP Goudswaard, Lezing ‘Naar een nieuw pensioencontract’ Montae Educatiesessie pensioenen bestuurders, Utrecht, 7 februari 2018.
- KP Goudswaard, Presentatie ‘Naar een nieuw pensioencontract’, VIVAT, Amstelveen, 24 januari 2018.
- KP Goudswaard, Keynote lezing ‘Hoe ziet het pensioenstelsel er over 10 jaar uit?’, Kring van Pensioenspecialisten, Haarzuilen, 23 januari 2018.
- MG Knoef, Presentatie ‘Opting-out verkennen met een experiment?’, Zeist, september 2018.
- MG Knoef, Seminar, ‘Financiën en langdurige zorg’, Ministerie van Financiën. Den Haag, augustus 2018.
- MG Knoef, Presentatie ‘Pensioenbewustzijn en zorgen’, Amsterdam, juni 2018.
- MG Knoef, Pop-up lecture ‘Waarom huishoudfinanciën en pensioen wel interessant zijn!’, Haags Vrouwen Netwerk, juni 2018.
- MG Knoef, Presentatie ‘Big data as a solution for everything?’, Biennial conference Kennisplatform Werk & Inkomen, Rotterdam, juni 2018.
- MG Knoef, Presentatie ‘Mind the gap’, Global Pension Dialogue, Amsterdam, mei 2018.

- MG Knoef, Presentatie 'Early-life financial behavior, intergenerational transfers, and employment: Insights from a nudge in student loan policy', SEHO conference, Parijs, mei 2018.
- MG Knoef, Presentatie 'Flexibel met pensioen', Netspar Anniversary Meeting, Den Haag, april 2018.
- MG Knoef, 'Cutting one's coat according to one's cloth: how did the Great Recession affect retirement resources and expenditure goals?', CPB lunch seminar, Den Haag, april 2018.
- MG Knoef, Guest lecture, 'Retirement savings adequacy', Tilburg, april 2018.
- MG Knoef, Seminar 'Financiële planning: een toereikend pensioen?', Volksbank, Utrecht, februari 2018.
- MG Knoef, 'Een toereikend pensioen?', Pensioenlab, Utrecht, februari 2018.
- MG Knoef, Seminar, 'Een toereikend pensioen?', Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Den Haag, januari 2018.
- P Koning, Workshop 'Evaluating the Intended and Unintended Effects of Stricter Disability Insurance Screening and Employer Obligations in Disability Insurance. The Case of the Netherlands Social Insurance Research', Bergen/Norway (keynote speaker), 28-29 november 2018.
- P Koning, Discussant 'Spousal Response to DI benefit cuts', NETSPAR pension day, Leiden, 1 november 2018.
- P Koning, Presentatie 'Graded Work As a Stepping Stone into Full Work Resumption', AHEPE (Applied Health Economics and Policy Evaluation) conference, Parijs, 21-22 juni 2018.
- P Koning, Presentatie 'Use and usefulness of Disability Insurance Experience Rating. Evidence from the Netherlands', IRDES, Parijs, 2 februari 2018.
- P Koning, Presentatie 'Preventing NEETs During the Great Recession – The Effects of a Mandatory Activation Program for Young Welfare Recipients', Zijlstra Centrum Vrije Universiteit Amsterdam, 22 januari 2018.
- P Koning, Presentatie 'Adverse selection in the UK annuity market and the 1956 Finance Act (discussant)', NETSPAR day 2018, 17 januari 2018.
- O van Vliet, Presentatie 'Rising income inequality: Globalisation, technological change or labour unions?'. Conferentie ESPAnet NL, Rotterdam, 31 januari 2018.

2017

- VB Bakker, Presentatie 'Disaggregated Social Investment spending and labour market outcomes in 26 OECD countries', Symposium Hervorming van Sociale Regelgeving, Leiden, 23 oktober 2017.
- J Been, Presentatie 'Economic and psychological aspects of pension choice and communication, Designing freedom of choice and tailor-made solutions within pension schemes', Netspar, Utrecht, December 5, 2017.

- J Been, Presentatie 'Early-life financial behavior, intergenerational transfers, and employment: Insights from a nudge in student loan policy', Dutch Economists Day, Amsterdam, November 3, 2017.
- J Been, Presentatie 'Raising pension awareness through letters and social media: What works for whom? Evidence from a randomized and quasi-experiment', Dutch Economists Day, Amsterdam, November 3, 2017.
- J Been, Presentatie 'Households Consumption and Time Use Responses to Income Losses over the Life-Cycle', Symposium Hervorming van Sociale Regelgeving, Leiden, 23 oktober 2017.
- J Been, Presentatie 'Households consumption spending and home production responses to retirement: Do retirees substitute consumption spending?', Workshop Household Finance and Retirement Savings, CeRP, Turin, October 19-20, 2017.
- J Been, Presentatie 'Early-life financial behavior, intergenerational transfers, and employment: Insights from a nudge in student loan policy', Netspar Pension Day 2017, Utrecht, October 13, 2017.
- J Been, Presentatie 'Raising pension awareness through letters and social media: What works for whom? Evidence from a randomized and quasi-experiment', Netspar Pension Day 2017, Utrecht, October 13, 2017.
- J Been, Presentatie paper 'Zwinkels W, Knoef MG, Been J, Caminada K & Goudswaard KP, Zicht op ZZP pensioen', Netspar Workshop "Freedom of choice and pension adequacy", Ortec, Rotterdam, September 26, 2017.
- J Been, Presentatie 'The Effect of Child Care Subsidies on the Time Allocation and Well-Being of Parents', 73rd IIPF, Tokyo, August 18-20, 2017.
- J Been, Presentatie paper 'Households consumption spending and home production responses to retirement: Do retirees substitute consumption spending?', Society of Economics of the Household, San Diego CA, US, June 25-26, 2017.
- J Been, Presentatie 'Does home production replace consumption spending? Evidence from shocks in housing wealth in the Great Recession', CESifo Venice Summer Institute 2017 "New evidence on consumption, household behavior, and inequality", Venice, Italy June 12-13, 2017.
- K Caminada, Presentatie 'Stabiele inkomensverhoudingen via toenemende herverdeling van belastingheffing, zowel in Nederland, als elders', Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag, 29 november 2017.
- K Caminada, Presentatie 'Taxing the Rich & Wealthy – Fiscal Redistribution and Poverty in 47 LIS-countries 1967-2016 in 47 LIS-countries 1967-2014', MATRA Training Public Finance Management, Den Haag, 15 november 2017.
- K Caminada, Presentatie over 'Toenemende groep sociaal onbeschermd werkenden mede het gevolg van achterhaald fiscaal regime zzp-ers', ZZP-congres, Den Haag, 4 november 2017.

- K Caminada, Presentatie 'Stabiele inkomensverhoudingen door toegenomen (fiscale) herverdelingsinspanningen in Nederland', Nederlandse Economen Dag, Amsterdam, 3 november 2017.
- K Caminada, Presentatie 'At risk of poverty and fiscal redistribution in 47 LIS-countries, 1967-2014', Symposium research program Reform of Social Legislation, Leiden, October 23, 2017.
- K Caminada, Presentatie 'Stabiele inkomensverhoudingen via toenemende herverdeling van belastingheffing in Nederland, De Staat van Nederland. Terug naar de Feiten', Experticeentrum Journalistiek, Amsterdam, 3 oktober 2017.
- K Caminada, Voordracht 'Stabiele inkomensverhoudingen via toenemende herverdeling van belastingheffing in Nederland maakt het stelsel (te) complex. Grand Design of Piecemeal Engineering?', Formatietafel fiscaliteit, Den Haag, 11 juli 2017.
- K Caminada, Voordracht 'Ontwikkeling van inkomensongelijkheid en herverdeling in 47 landen 1967-2013', 24th International Research Seminar of the Foundation for International Studies on Social Security, Sigtuna Sweden, June 5-7, 2017.
- K Caminada, Coreferaat 'Dimensions of Global Income Inequality, Expertmeeting on Inequality' with Branko Milanovic, De Nederlandsche Bank, Amsterdam, 13 april 2017.
- KP Goudswaard, Lezing 'Sociaal-economisch beleid in het regeerakkoord van Rutte III', Studentenvereniging Minerva, Leiden, 6 december 2017.
- KP Goudswaard, Presentatie 'Naar een nieuw pensioencontract', Montae, Rijswijk, 29 november 2017.
- KP Goudswaard, Masterclass 'Pensioenstelsel in verandering', Masterclasses financiële journalistiek, Den Haag, 14 november 2017.
- KP Goudswaard, Keynote lezing 'Nieuw pensioencontract voor de toekomst', Pensioen Forum, Utrecht, 7 november 2017.
- KP Goudswaard, Masterclass 'De Toekomst van ons Pensioen', AGH Opleidingsdag, Rijswijk, 22 september 2017.
- KP Goudswaard, Presentatie 'De Toekomst van ons Pensioen', FNV Commissie Pensioen, Utrecht, 6 september 2017.
- KP Goudswaard, Inleiding over 'Naar een nieuw pensioencontract', Netspar Bestuursdiner, Amstelveen, 11 mei 2017.
- KP Goudswaard, Presentatie 'Naar een nieuw pensioencontract', ten behoeve van kabinetsformatie, Den Haag, 18 april 2017.
- ELW Jongen, Presentatie 'Using tax deductions to promote lifelong learning – Real and shifting responses', 73rd IIPF, Tokyo, August 18-20, 2017.
- MG Knoef, Presentatie 'Keuzevrijheid en maatwerk binnen pensioenregelingen', Utrecht, december 2017.
- MG Knoef, Introductie 'Verhoging AOW leeftijd: langer doorwerken voor iedereen?', Amsterdam, november 2017.

- MG Knoef, Presentatie 'Inkomen voor nu en later', Tilburg University, november 2017.
- MG Knoef, Presentatie 'De beperkte aandacht voor sparen voor later', Dag van het gedrag, Behavioural Insight Netwerk Nederland, Den Haag, november 2017.
- MG Knoef, Masterclass 'Een toereikend pensioen?', Masterclass pensions for financial journalists, Den Haag, november 2017.
- MG Knoef, Presentatie 'Raising pension awareness through letters and social media', Dutch Economist Day, Amsterdam, november 2017.
- MG Knoef, Presentatie 'Raising pension awareness through letters and social media' Netspar Pension Day, Utrecht, november 2017.
- MG Knoef, Presentatie 'Linking LISS and administrative data', ODISSEI workshop Utrecht, oktober 2017.
- MG Knoef, Presentatie 'Retirement Savings Adequacy', Blue Sky Group, Amstelveen, oktober 2017.
- MG Knoef, Presentatie 'Flexible retirement; a story on professors and construction workers', invited session, European Association of Labour Economists, St. Gallen, september 2017.
- MG Knoef, Presentatie 'Pension adequacy', vakbond CNV, Utrecht, april 2017.
- MG Knoef, Presentatie over toekomst pensioenen, Tilburg University election debate, maart 2017.
- PWC Koning, Invited lecture 'The Effectiveness of Graded Work for Sick-listed Workers', RWI Essen, 23 november 2017.
- PWC Koning, Presentatie 'Wat is de prijs van empirisch arbeidsmarktonderzoek?', Microdatamiddag. CBS, Den Haag, 2 november 2017.
- PWC Koning, Presentatie 'Targeting Disability Insurance Benefits', Symposium research program Reform of Social Legislation, Universiteit Leiden, 23 oktober 2017.
- PWC Koning, Presentatie 'Preventing NEETs during the Great Recession – The Effect of a Mandatory Activation Program for Young Welfare Recipients', RWI-GIZ conference "What Works? The Effectiveness of Youth Employment Programs", RWI Berlijn, 29-30 juni 2017.
- O van Vliet, Presentatie 'Social assistance benefit sanctions and income adequacy across 22 European countries', Symposium Hervorming van Sociale Regelgeving, Leiden, 23 oktober 2017.
- O van Vliet, Lezing 'Inkomensongelijkheid: Trends en verklaringen', Sociëteit De Witte, Den Haag, 9 oktober 2017.
- J Wang, Presentatie 'Income inequality and fiscal redistribution in 47 LIS-countries, 1967-2014', Conference on Finance and Economic Growth in the Aftermath of the Crisis, Milan, September 11-13, 2017.
- J Wang, Presentatie 'Leiden LIS Budget Incidence Fiscal Redistribution Dataset – Update and extension', 24th International Research Seminar of the Foundation for International Studies on Social Security, Sigtuna, June 5-7, 2017.

3.4.4 Workshops en seminars

2023

- Koopmans P, Does opting out of Public Disability Insurance increase outflow to work? Evidence from the Netherlands, Department of Economics Research Seminar, 8 november 2023.
- Caminada K, presentation of the results of the report: Commissie Sociaal Minimum, Department of Economics Research Seminar, 20 september 2023.
- Koopmans P, Child penalties and the gender gap in home production and the labor market (joint work with Max van Lent and Jim Been), Department of Economics Research Seminar, 26 juni 2023.
- Bruijn E. (joint work with Heike Vethaak, Marike Knoef, and Pierre Koning), de The effects of debt relief on work and mental health among the financially vulnerable: Quasi-experimental evidence, Department of Economics Research Seminar, 1 februari 2023.

2022

- Vethaak H, Application Processing Times and Prepayments in the Dutch Welfare System, Department of Economics Research Seminar, 14 december 2022.
- Koopmans P, The retirement-consumption puzzle: Evidence from Dutch transaction data, Department of Economics Lunch Seminar, Leiden, 20 september 2022.

2021

- J Been, Organisatie, voorzitter van het panel, presentatie "Optimal pensions in the Netherlands", Nederlandse Economen Dag 2021, November 5, 2021.
- J Been, Organisatie en voorzitter van het panel 'The Effects of Job Security, Job Loss, and Job Continuation on Health' tijdens Conferentie 'American Society for Health Economists, juni 2021, online.
- L Doorn van en O Vliet van, Organisatie en voorzitter van het panel 'Technological change and labour market flexibilization', 27th CES Conference, 24 juni 2021, online.
- O Vliet van, Voorzitter van het panel 'Political Economy' tijdens de conferentie 'New Paper Sessions' van de Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde, Den Haag, 18 juni 2021.
- O Vliet van en D Vuuren van, Organisatie van joint seminar Onderzoek Nederlandse Arbeidsmarkt, Universiteit Leiden en Universiteit Tilburg, 25 februari 2021, online.

2020

- O Vliet van, Organisatie (met C Fenwick) en voorzitter van het panel 'Immigration and European Welfare States' tijdens de 27^e Conferentie van de Council for European Studies, Reykjavik, 22 juni 2020. [geannuleerd vanwege COVID-19].
- O Vliet van, Voorzitter van het panel 'Political Economy' tijdens Conferentie 'New Paper Sessions', Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde, 17 juni 2020, online.

2019

- P Koopmans, Seminar 'Retirement savings of the self-employed', RofSL, 20 september 2019.
- H Vethaak, Seminar 'Decomposing employment trends of disabled workers', RofSL, april 2019.
- O Vliet van, Organisatie/moderator 'Good jobs for all – De nieuwe OECD Jobs Strategy (Stefan Thewissen, OESO)', NGSZ i.s.m. Ministerie SZW, 11 september 2019.
- H Vethaak, Seminar 'Empirical Evaluation of Broader Job Search Requirements for Unemployed Workers', Leiden University Work-in-progress seminar series, december, 2019.

2018

- VB Bakker, Presentatie 'Social investment, institutional complementary and employment: A comparative analysis across 26 OECD countries', 7 december, RofSL, 2018
- O Vliet van, Presentatie 'Globalization and Migration – The Political Economy of Welfare State Reform'. FGGA Research Seminar Series, Den Haag, 22 november 2018.
- O Vliet van, Presentatie 'Do larger welfare states have tighter immigration policies? Social protection and immigration restriction in OECD countries', SOLID Symposium, Leiden, 17 december 2018.
- Jason Beckfield, Harvard University, 'Unequal Europe: How Regional Integration Reshaped the Welfare State and Reversed the Egalitarian Turn', 23 mei 2018.
- Stefan Thewissen, Overseas Development Institute London, 'How has the middle been faring in rich countries?', 4 mei 2018.
- Anton Hemerijck, European Union Institute, 'Wellbeing Returns on Social Investment', 16 april 2018.
- Jochen Kluge, Humboldt University Berlin. 'What Works? A Meta Analysis of Recent Active Labor Market Program Evaluations', 14 februari 2018.

2017

- Serena Trucchi, Ca' Foscari University of Venice, 'Permanent versus transitory income shocks over the business cycle', 20 december 2017.
- Simon Deakin, University of Cambridge, 'The Economic Effects of Laws Relating to Employment Protection and Different Forms of Employment: A Longitudinal Study for 117 Countries, 1990-2013', 17 november 2017.

3.4.5 Databases

Het onderzoeksprogramma *Zelfredzaamheid en sociale bescherming over de levenscyclus* heeft een empirische component. Onderdeel daarvan is het zelf produceren van data. De databestanden zijn voor meerdere analyses gebruikt en te gebruiken binnen het programma.

1. *Leiden Budget Incidence Fiscal Redistribution Database on Income Inequality*, samengesteld door Caminada en Wang, presenteert de samenstelling van de inkomensongelijkheid en het herverdelende effect van diverse sociale uitkeringen en belasting- en premieheffing voor 47 LIS landen voor de periode 1967-2014. Een codeboek van de variabelen is beschikbaar. Te raadplegen via [link](#).
2. *Leiden Budget Incidence Fiscal Redistribution Database on Relative Income Poverty*, samengesteld door Caminada en Wang, presenteert de samenstelling van de relatieve inkomensarmoede en het armoedeverminderende effect van diverse sociale uitkeringen en belasting- en premieheffing voor 49 LIS landen voor de periode 1967-2016. Een codeboek van de variabelen is beschikbaar. Te raadplegen via [link](#).
3. *Unemployment Replacement Rate Data Set*, samengesteld door Van Vliet, Caminada en Bakker, zal gegevens verschaffen van de werkloosheidsuitkeringen in 34 landen voor de periode 1970-heden. De dataset omvat alle EU lidstaten en diverse niet-EU landen. Een codeboek van variabelen komt beschikbaar via [link](#).
4. *Inkomen verdeeld: trends 1977-2019*, samen met het CBS. De data zijn via remote Open Access beschikbaar voor onderzoekers. Een publiëksuitgave, presentatie van de belangrijkste bevindingen en Revisienota zijn beschikbaar via [link](#)
5. *LISS Time Use & Consumption 2019 (wave 6)*. De data zijn via *LISS* en *CentERdata* beschikbaar voor onderzoekers.

3.4.6 Overig

Jim Been, bestuurslid Nederlands Instituut voor Sociale Zekerheid; lid Netspar Partner Research Council; Best Publication Award 2019 Hervorming Sociale Regelgeving.

Koen Caminada, Board of Governors of the Foundation of International Studies on Social Security; Academic partner Centraal Planbureau; lid Commissie Sociaal Minimum, begeleidingscommissie onderzoek 'Het prikkelende idee van een flexibele AOW-leeftijd onder de loep' (Henkes en Van Vuuren, gefinancierd door Instituut Gak).

Kees Goudswaard, voorzitter SER-Commissie Toekomst Pensioenstelsel (tot eind 2018); voorzitter Onderwijsraad van Capabel/Progresz, Hogeschool voor Sociale Zekerheid (tot 2019); lid Taskforce Montae Pensioen als Expert Adviser (tot 2019); lid Raad van Advies Stichting PensioenLab; extern adviseur onderzoek Ministerie SZW; lid Stichtingsraad Netspar (tot 1 september 2020), lid Netspar Editorial Board (tot 1 september 2020); lid en vicevoorzitter Instituut Gak (vanaf 1 oktober 2020 resp. 1 januari 2021); voorzitter Raad van Toezicht Pensioenfondsen Horeca en Catering (vanaf 1 juli 2021); lid Raad van Toezicht Pensioenfondsen Zorg en Welzijn (vanaf 1 september 2021).

Financieel overzicht 2023

Het onderstaande overzicht is gebaseerd op een berekening van de afdeling FEZ van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid. De personele lasten zijn redelijk precies aan te geven. De kosten betreffen de tewerkstelling van een AIO en de ondersteuning. De post materiële lasten is ter compensatie van gemaakte kosten.

De raming van de uitgaven voor 2023 komt uit op 42.484 euro. Daarbij gaan we er gemakshalve van uit dat de kosten van accountantscontrole (intern en extern) ongeveer uitkomen op een bedrag van 8.000 euro.

Het voorschot van Instituut Gak voor 2023 bedroeg 80 procent van de begroting 35.752 euro. Er is een subsidietranche van 25.432 euro overgemaakt. Naar nu blijkt is een hoger bedrag nodig dan begroot, hetgeen nagenoeg volledig te maken heeft met de kosten van de accountantscontrole. Wij hadden niet voorzien dat hiermee zo'n groot bedrag gemoeid zou zijn. Dat betekent dat het resterende deel van de subsidietranche 2023 nog 17.052 euro bedraagt.

Zie hieronder voor de financiële verantwoording 2023.

Project Instituut Gak 2017-2023, Afdeling Economie Universiteit Leiden

Sapnummer: 1802038062

Tabel Begroting en Bestedingen 2023

	Begroting 2023			Bestedingen 2023			Saldo 2023
	Prijs in 2023	Aantal (fte)	Totaal lasten	Prijs in 2023	Aantal (fte)	Totaal lasten	
<i>Personeel</i>							
Pim Koopmans (Aio), 1,0 fte, voor 6 maanden	€ 59.604	0,50	€ 29.802	€ 58.286	0,50	€ 29.143	
Ondersteuning (SA), 0,1 fte			€ 0				
Totaal lasten personeel		0,50	€ 29.802		0,50	€ 29.143	€ 659
<i>Materieel</i>			<i>Totaal lasten</i>			<i>Totaal lasten</i>	<i>Saldo 2023</i>
Opleidingskosten Aio's			€ 250				
Reiskosten en congressen			€ 1.200				
Datakosten (louter variabel deel)			€ 2.000				
Overig			€ 2.500				
Totaal lasten materieel			€ 5.950			€ 5.341	€ 609
<i>Afsluitende accountantscontrole (schatting)</i>						€ 8.000	-€ 8.000
Totaal personeel en materieel			€ 35.752			€ 42.484	-€ 6.732

Na de accountantscontrole zullen we een rekening sturen aan Instituut Gak voor het resterende bedrag, dat overigens beduidend lager is dan de genoemde 17.052 euro aangezien ook rekening moet worden gehouden met onderuitputting van de begroting van voorgaande jaren; zie hierover blz. 3 en verder.

Eindafrekening 2017-2023

Het format van het Onderzoeksvoorstel 2017-2022 schreef voor om salarisbedragen conform de door NWO gehanteerde normen inclusief opleidingskosten voor aio's en de reiskosten voor de onderzoekers te presenteren. De format van de Verantwoording vraagt om salariskosten los van materiële lasten te presenteren. Na overleg met Rik Imhof (14 september 2019) is besloten dat in de verantwoordingen de begrote bedragen zijn teruggerekend naar zowel salariscomponenten als materiële lasten. Voor het totaal van de begroting maakt dat geen verschil.

Aan het programma *Zelfredzaamheid en sociale bescherming over de levenscyclus* was een subsidie ter grootte van 935.446 euro toegekend. Het project is nu afgerond.

Hieronder is allereerst de personeelsinzet weergegeven (in fte op jaarbasis).

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Looptijd
Vincent Bakker (Aio)	0,42	1,00	1,00	1,00	0,58			4,00
Heike Vethaak (Aio)		0,40	1,00	1,00	1,00	0,58		3,98
Pim Koopmans (Aio)			0,50	1,00	1,00	1,00	0,50	4,00
Jim Been (postdoc)	0,21	0,50	0,50	0,50	0,50	0,29		2,50
Jinxian Wang (postdoc)	0,17	0,04						0,21
Ondersteuning		0,20	0,11	0,20	0,09			0,60
Totaal personeel	0,79	2,15	3,10	3,70	3,17	1,87	0,50	15,28

De hieronder opgestelde berekening van de cumulatieve uitgaven van 2017 tot en met 2023 laat zien dat ultimo 2023 een bedrag van 936.418 euro aan het project is uitgegeven, en dus het geheel van het toegekende subsidiebedrag is aangewend.

Uiteindelijk is over de gehele looptijd 7.315 euro meer aan personele lasten uitgegeven dan initieel begroot (840.751 versus 833.436 euro). Dit heeft o.a. te maken met de CAO-loonstijgingen in deze periode.

Anderzijds is 9.907 euro minder uitgegeven dan begroot aan materiële lasten (88.167 versus 98.074 euro). De opleidingskosten komen nagenoeg overeen met de initiële begroting. Aan datakosten is 3.115 euro meer uitgegeven dan begroot. Aan reis- en congreskosten is 2.378 euro minder uitgegeven dan begroot vanwege de Covidpandemie. Het grootste deel van de onderuitputting van de begroting voor materiële lasten komt echter voor rekening van de post Overig (die we nauwelijks nodig hadden; 13.399 euro begroot, maar slechts 950 euro gebruikt).

<i>Uitputting begroting 2017-2023</i>	2017/18	2019	2020	2021	2022	2023	Looptijd
<i>Personeel</i>							
Vincent Bakker (Aio)	€ 57.466	€ 49.247	€ 53.100	€ 32.815			€ 192.628
Heike Vethaak (Aio)	€ 17.233	€ 44.207	€ 52.017	€ 54.574	€ 28.935		€ 196.965
Pim Koopmans (Aio)		€ 20.744	€ 45.908	€ 52.854	€ 57.014	€ 29.802	€ 206.322
Jim Been (postdoc)	€ 48.151	€ 34.638	€ 42.146	€ 44.292	€ 27.235		€ 196.462
Jinxian Wang (postdoc)	€ 12.924						€ 12.924
Ondersteuning	€ 7.277	€ 5.528	€ 10.031	€ 5.299			€ 28.135
Totaal lasten personeel	€ 143.050	€ 154.364	€ 203.202	€ 189.834	€ 113.184	€ 29.802	€ 833.436
<i>Materieel</i>							
Opleidingskosten Aio's (cursussen incl BKO)	€ 1.250	€ 4.640	€ 2.306	€ 399	€ 296	€ 250	€ 9.141
Reiskosten en congres	€ 5.049	€ 3.500	€ 882	€ 411	€ 4.541	€ 1.200	€ 15.583
Datakosten	€ 11.624	€ 9.495	€ 16.400	€ 10.802	€ 9.630	€ 2.000	€ 59.951
Overig	€ 125	€ 3.750	€ 2.524	€ 2.000	€ 2.500	€ 2.500	€ 13.399
Totaal lasten materieel	€ 18.048	€ 21.385	€ 22.112	€ 13.612	€ 16.968	€ 5.950	€ 98.074
Totaal personeel en materieel	€ 161.098	€ 175.749	€ 225.314	€ 203.446	€ 130.151	€ 35.752	€ 931.510

Opgave FEZ november 2023, daadwerkelijke uitgaven

<i>Uitputting begroting 2017-2023</i>	2017/18	2019	2020	2021	2022	2023	Looptijd
<i>Personeel</i>							
Vincent Bakker (Aio)	€ 58.639	€ 49.053	€ 53.809	€ 33.250			€ 194.751
Heike Vethaak (Aio)	€ 16.508	€ 43.938	€ 51.675	€ 56.366	€ 33.757		€ 202.244
Pim Koopmans (Aio)		€ 20.654	€ 46.184	€ 53.131	€ 56.895	€ 29.143	€ 206.006
Jim Been (postdoc)	€ 49.014	€ 34.688	€ 42.473	€ 44.453	€ 27.235		€ 197.862
Jinxian Wang (postdoc)	€ 12.924						€ 12.924
Ondersteuning	€ 7.654	€ 4.932	€ 9.409	€ 4.968			€ 26.963
Totaal lasten personeel	€ 144.739	€ 153.265	€ 203.550	€ 192.168	€ 117.887	€ 29.143	€ 840.751
<i>Materieel</i>							
Opleidingskosten Aio's (cursussen incl BKO)	€ 2.238	€ 5.470	€ 2.363	€ 375			€ 10.446
Reiskosten en congres	€ 5.075	€ 1.778	€ 1.631	€ 135	€ 4.586		€ 13.205
Datakosten	€ 8.164	€ 20.956	€ 9.763	€ 10.157	€ 8.685	€ 5.341	€ 63.066
Overig		€ 60	€ 594		€ 296		€ 950
Totaal lasten materieel	€ 15.477	€ 28.264	€ 14.351	€ 10.667	€ 13.567	€ 5.341	€ 87.667
<i>Afsluitende accountantscontrole (schatting)</i>						€ 8.000	€ 8.000
Totaal personeel en materieel	€ 160.216	€ 181.529	€ 217.901	€ 202.835	€ 131.454	€ 42.484	€ 936.418
Toegekende subsidie per jaartranche	€ 213.842	€ 158.659	€ 185.854	€ 210.632	€ 132.960	€ 34.043	
Uitgekeerde subsidie per jaartranche	€ 213.842	€ 158.659	€ 396.486		€ 132.960	€ 25.432	€ 927.379
Eindsaldo							-€ 9.039

Merk op dat de som van alle ontvangen subsidietranche (927.379 euro) niet geheel overeenkomst met de som van alle uitgaven (936.418 euro). De aansluiting ter grootte van 9.039 euro kan als volgt worden gemaakt.

We maakten ieder jaar in oktober een inschatting van alle uitgaven per ultimo van dat jaar. Vervolgens deden zich nog kleine mutaties voor in de rest van het jaar. Bij de afsluiting van elk boekjaar (meestal eind januari) ontstonden steeds kleine verschillen. Die verschillen zijn vervolgens gedurende looptijd van het project niet verder verrekend.

Het voorschot van Instituut Gak voor 2023 bedroeg 80 procent van de begroting, ofwel 25.432 euro. Naar nu blijkt is een bedrag van 42.484 euro nodig geweest. Dat betekent dat het resterende deel van de subsidietranche 2023 nog 17.052 euro bedraagt. Dit bedrag kan worden voldaan uit de al toegekende en uitgekeerde subsidiejaartranches. De Afdeling FEZ van de Juridische Faculteit van de Universiteit Leiden zal – na de accountantscontrole - een rekening sturen aan Instituut Gak voor het resterende bedrag ter grootte van 6.732 euro. De accountantscontrole zal in het eerste kwartaal van 2024 worden uitgevoerd.

Het overzicht laat ook zien hoe de door ons feitelijk ontvangen subsidiebedragen van Instituut Gak gedurende het gehele project zich verhouden tot de uitgaven aan het onderzoeksteam. Tevens wordt een vergelijking gemaakt met het aan het begin van het project toegekende subsidiebedrag van 935.446 (op basis van de door Instituut Gak geaccordeerde begroting; brief 14 november 2016). Uiteindelijk blijft een klein bedrag van 255 euro van het toegekende subsidiebedrag onbenut.

Tabel Cumulatief financieel overzicht voorschotten 2017-2023

	<i>Ontvangen</i>	<i>Beschikbaar</i>
Toegekende subsidie (totaalbedrag)		€ 935.446
Toegekende tranches		
ontvangen in:		
2017-2018	€ 213.842	
2019	€ 159.739	
2020	€ 185.854	
2021	€ 210.632	
2022	€ 132.960	
2023 (80 %)	€ 25.432	
Totaal ontvangen (tot nu toe)	€ 928.459	€ 928.459
Subsidierestant (op dit moment)		€ 6.987
Begroting 2024	€ 0	
Saldo 2023	-€ 6.732	
Subsidieverzoek 2023		€ 6.732
Onderuitputting begroting 2017-2023		€ 255